

«ЖАСЫЛ» ЭКОНОМИКАНЫҢ НЕГІЗІ РЕТІНДЕ ТАБИҒИ РЕСУРСАРДЫҢ ЭКОТИМДІ ПАЙДАЛАНЫЛУЫ

стр. 4

ФОРМИРОВАНИЕ БЛАГОПРИЯТНОЙ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ И ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ – ПРИОРИТЕТЫ «ЗЕЛеной» ЭКОНОМИКИ

стр. 6

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ АРНАЙЫ ГАЗЕТІ • РЕСПУБЛИКАНСКАЯ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННАЯ ГАЗЕТА

ЭКОЛОГИЯ Казахстана

www.aarhus.kz • www.iacoos.kz

№3 (026) қыркүйек 2014 ж. сентябрь 2014 г.

ҚАЗАҚСТАН ЭКОЛОГИЯСЫ

ОРХУС ОРТАЛЫҒЫ • ҚОРШАҒАН ОРТАҢЫ ҚОРҒАУ АҚПАРАТ ЖӘНЕ АНАЛИТИКА ОРТАЛЫҒЫ
ОРХУССКИЙ ЦЕНТР • ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКИЙ ЦЕНТР ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ

FAO ГОТОВИТ ЭКСПЕРТНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ ПО ПРОЕКТУ ПРОГРАММЫ РАЗВИТИЯ РЫБНОГО ХОЗЯЙСТВА КАЗАХСТАНА ДО 2020 ГОДА

5 АВГУСТА 2014 ГОДА В АСТАНЕ ПРОВЕДЕН СЕМИНАР-СОВЕЩАНИЕ ПО ПРОЕКТУ ПРОГРАММЫ РАЗВИТИЯ РЫБНОГО ХОЗЯЙСТВА ДО 2020 ГОДА, ОРГАНИЗОВАННЫЙ МИНИСТЕРСТВОМ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ И ВОДНЫХ РЕСУРСОВ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.

В его работе приняли участие Председатель комитета рыбного хозяйства МОСВР РК Канат Мусапарбеков, эксперт по рыбному хозяйству Субрегионального бюро FAO (Продовольственная и сельскохозяйственная организация ООН) по Центральной Азии Хайдар Ферсой (Анкара, Турция).

Проект программы развития рыбного хозяйства до 2020 года разработан в рамках плана мероприятий по реализации Концепции по переходу Казахстана к «зеленой» экономике.

Документ разработан в целях обеспечения устойчивого развития рыбного хозяйства и сохранения биологического разнообразия водных ресурсов. В числе основных задач – обеспечение расширенного воспроизводства рыбных ресурсов и других водных животных, их устойчивого использования, научного обеспечения, выработка мер государственной поддержки развития товарного рыбного хозяйства (аквакультуры).

В результате практической реализации намеченных мер к 2020 году ожидается увеличение улова рыбы в Казахстане на 10 тыс. тонн за счет развития рыбного хозяйства.

В условиях проявления тенденции к сокращению численности промысловых объектов естественных водоемов Казахстана, альтернативой для промысла рыбы является развитие товарного рыбного хозяйства.

Переориентация от рыболовства к товарному рыбному хозяйству позволит снять нежелательный сверхнормативный пресс на природные популяции естественных водоемов.

Ожидается, что развитие товарного рыбного хозяйства даст мультипликативный социально-экономический эффект. Так, рост деловой активности по развитию товарных рыбных хозяйств будет способствовать созданию дополнительных рабочих мест преимущественно в сельской местности.

В разработке документа приняли участие представители центральных и местных исполнительных органов, научных и общественных организаций, хозяйствующих субъектов, объединенных в специально созданную рабочую группу. (Текст проекта программы размещен на сайте МОСВР РК www.eco.gov.kz).

Во всех регионах страны проведены общественные слушания с участием пользователей рыбохозяйственных водоемов, представителей рыбных и рыбоперерабатывающих предприятий, общественных объединений субъектов рыбного хозяйства, которые внесли свои замечания и предложения.

Сейчас также осуществляется свод замечаний государственных органов и анализ предложений, внесенных в ходе общественных слушаний в регионах.

По итогам сегодняшнего семинара-совещания будет подготовлено экспертное заключение FAO по проекту программы развития рыбного хозяйства в Казахстане до 2020 года.

Пресс-служба МОСВР РК

О ПЕРВОМ ЗАСЕДАНИИ СОВЕТА ПО ПЕРЕХОДУ К «ЗЕЛеной» ЭКОНОМИКЕ ПРИ ПРЕЗИДЕНТЕ РК

29 ИЮЛЯ 2014 ГОДА ПОД ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВОМ ПРЕМЬЕР-МИНИСТРА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН КАРИМА МАСИМОВА ПРОШЛО ПЕРВОЕ ЗАСЕДАНИЕ СОВЕТА ПО ПЕРЕХОДУ К «ЗЕЛеной» ЭКОНОМИКЕ ПРИ ПРЕЗИДЕНТЕ РК.

В работе заседания приняли участие руководители ряда центральных государственных органов, международных эксперты.

Участники заседания утвердили план и график работ Совета на текущий год и определили составы рабочих групп.

В продолжение заседания обсужден ряд вопросов, связанных с глобальным изменением климата и механизмами адаптации Казахстана в условиях потепления.

Профессор Потсдамского института исследований влияния климата Юрген Кропп (ФРГ) выступил с докладом о том, какие вызовы и возможности для Центральной Азии несет изменение климата.

Он представил прогноз для региона Центральной Азии, основанный на результатах пятого оценочного доклада межправительственной группы экспертов по проблеме изменения климата, образованной Всемирной метеорологической организацией и Организацией по охране окружающей среды ООН. В докладе представлено экспертное мнение по причинам изменения климата, пути решения связанных с этим проблем.

О механизмах воздействия климата на социально-экономическую устойчивость рассказал директор Центра экономики окружающей среды и природных ресурсов НИУ Высшей школы экономики (Россия) Георгий Сафонов.

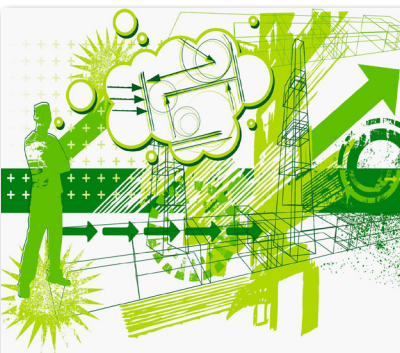
О влиянии процесса изменения климата на экономику Казахстана доложил министр окружающей среды и водных ресурсов РК Нурлан Каппаров.

Министр отметил, что процесс изменения климата требует тщательного изучения и ведения постоянного мониторинга. Он подчеркнул, что Казахстан нуждается в исследованиях, всесторонне рассматривающих данный процесс в ракурсе национальных интересов.

В докладе также отмечены регионы страны и отрасли экономики, наиболее подверженные последствиям изменения климата.

Совет внес на рассмотрение Правительства ряд рекомендаций, разработанных с помощью международных экспертов. На их основе будет выработан комплекс мер, необходимых для адаптации Казахстана к условиям изменения климата. По итогам заседания Премьер-Министр поручил руководителям заинтересованных государственных органов внести на рассмотрение Правительства предложения, учитывающие рекомендации Совета, а также обеспечить выполнение Плана мероприятий по реализации Концепции по переходу Казахстана на «зеленую» экономику.

Пресс-служба МОСВР РК

ЭКО-НОВОСТИ

В АСТАНЕ ПРОШЛО ЗАСЕДАНИЕ КОЛЛЕГИИ МОСВР РК

В ХОДЕ ЗАСЕДАНИЯ ОБСУЖДЕНЫ ВОПРОСЫ РЕАЛИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПРОГРАММЫ УПРАВЛЕНИЯ ВОДНЫМИ РЕСУРСАМИ КАЗАХСТАНА, А ТАКЖЕ РАССМОТРЕНЫ ВОПРОСЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РГКП «ОХОТЗООПРОМ»

24 июня 2014 года в Астане под председательством Вице-министра окружающей среды и водных ресурсов Республики Казахстан Ерлана Нысанбаева прошло заседание коллегии ведомства.

В ходе заседания обсуждены вопросы реализации Государственной программы управления водными ресурсами Казахстана, а также рассмотрены вопросы деятельности РГКП «Охотзоопром».

О первоочередных мерах по реализации Государственной программы управления водными ресурсами Казахстана доложили директор департамента водных и биологических ресурсов МОСВР РК Игорь Коваль, заместитель председателя Комитета по водным ресурсам Болат Бекнияз.

Руководитель управления животного мира Комитета лесного и охотничьего хозяйства МОСВР РК Бакытбек Дуйсекеев, заместитель генерального директора РГКП «ПО «Охотзоопром» Жанибек Жубаниязов доложили о текущей деятельности производственного объединения «Охотзоопром».

Руководитель Актыбинской областной территориальной инспекции лесного и охотничьего хозяйства Куаныш Аязов, директор Ирғиз-Турғайского государственного природного резервата Аскар Орынбасаров и директор Казахстанской ассоциации сохранения биоразнообразия Гульмира Изимбергенова рассказали о взаимодействии природоохранных и общественных организаций при охране сайгаков.

По итогам выступлений и обсуждений комитетам и структурным подразделениям министерства, а также подведомственным организациям дан ряд поручений, направленных на повышение результативности и эффективности их деятельности.

Пресс-служба МОСВР РК

В МОСВР РК ОБЕСПОКОЕНЫ ПОГОЛОВЬЕМ САЙГАКОВ

САЙГАК ДАВНО УЖЕ ЯВЛЯЕТСЯ ЭМБЛЕМОЙ ПРИРОДЫ КАЗАХСТАНА. ИЗ 5 ИМЕЮЩИХСЯ В ПРИРОДЕ ПОПУЛЯЦИЙ ОКОЛО 3 ВИДОВ НАХОДЯТСЯ В КАЗАХСТАНЕ. РАНЕЕ СИТУАЦИЯ С КОЛИЧЕСТВОМ САЙГАКОВ В СТРАНЕ БЫЛА СЛОЖНОЙ. ОДНАКО БЛАГОДАРЯ СОВМЕСТНЫМ УСИЛИЯМ С РОССИЕЙ СИТУАЦИЯ СТАБИЛИЗИРУЕТСЯ. ТАКОЕ МНЕНИЕ СЕГОДНЯ В ХОДЕ ВИДЕОМОСТА АСТАНА-МОСКВА-МИНСК ВЫРАЗИЛ ВИЦЕ-МИНИСТР ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ И ВОДНЫХ РЕСУРСОВ КАЗАХСТАНА ЕРЛАН НЫСЫНБАЕВ, ПЕРЕДАЕТ КОРРЕСПОНДЕНТ BNEWS.KZ.

«Мы уделяем большое внимание животному миру, хочу рассказать вам о судьбе сайгаков, которых было у нас до 1993 года 1 млн 300 тыс голов, в 2003 году, когда казалось, что их осталось совсем немного - 21 тыс, и когда мы совместно начали отрабатывать, то ситуация была очень тяжелая. Сегодня мы имеем хороший результат, мы в 10 раз увеличили поголовье, теперь мы имеем около 200 тыс сайгаков. Мы с Россией подписали также соглашение об охране данного вида животного, и это показывает свои результаты», — сказал Е.Нысынбаев.

По его словам, в уральских популяциях числятся 35 тыс голов сайгака. Однако на момент подписания было всего лишь 12-13 тыс. Это, как отметил вице-министр окружающей среды Казахстана, также является показателем совместной работы.

Саяжан КАУКЕНОВА
«www.bnews.kz».

В РК ПЛАНИРУЮТ ВЫДАВАТЬ СЕРТИФИКАТЫ НА ЭКОЛОГИЧЕСКИ ЧИСТУЮ ПРОДУКЦИЮ — МОСВР

В КАЗАХСТАНЕ ПРОИЗВОДИТЕЛЯМ ЭКОЛОГИЧЕСКИ ЧИСТОЙ ПРОДУКЦИИ ПЛАНИРУЮТ ВЫДАВАТЬ СПЕЦИАЛЬНЫЕ СЕРТИФИКАТЫ В РАМКАХ КОНЦЕПЦИИ ПО ПЕРЕХОДУ К «ЗЕЛеноЙ» ЭКОНОМИКЕ, СООБЩИЛ ИСПОЛНЯЮЩИЙ ОБЯЗАННОСТИ ДИРЕКТОРА ДЕПАРТАМЕНТА УПРАВЛЕНИЯ ОТХОДАМИ МИНИСТЕРСТВА ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ И ВОДНЫХ РЕСУРСОВ АЙДАР МАХАМБЕТ, ПЕРЕДАЕТ PRIMEMINISTER.KZ.

«Одним из новшеств документа является понятие «зеленые» закупки, которые будут стимулировать перерабатывающие предприятия, производящие продукцию, к примеру, в строительстве дорог, мостов. Сейчас очень много разных теплоизоляционных материалов, есть очень много материалов, которые применяются при отделочных работах. То есть, на западе такие перерабатывающие предприятия стимулируются за счет включения и выдачи так называемого «зеленого» сертификата», — сказал А. Махамбет в ходе прошедшего 23 июля семинара-тренинга на тему «Совершенствование системы управления отходами».

Предполагается, что стимулом для получения данного сертификата производителями послужит возможность предоставления условной скидки. Также к этим предприятиям предусмотрено применение особого режима.

По данным научно-образовательного центра

«Зеленая Академия», в настоящее время общий объем накопленных ТБО в Казахстане составляет около 100 млн. тонн, при этом ежегодно образуется порядка 5-6 млн. тонн ТБО. К 2025 году эта цифра может вырасти до 8 млн. тонн.

Кроме того, представитель МОСВР проинформировал, что функции единого центра по управлению твердым бытовыми отходами (координационную деятельность, контроль за единым подходом в части технологических решений при организации проектов) планируется предоставить АО «Жасыл даму».

«В первую очередь, необходимо улучшить качество обслуживания населения, предоставив им доступные технологии в области переработки бытовых отходов. В целях координации «Жасыл Даму» планируется сформировать тариф, который оплачивает население», — подчеркнул он.

www.inform.kz

О СЕМИНАРЕ ПО ВОПРОСАМ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА В ОБЛАСТИ РЫБНОГО ХОЗЯЙСТВА

30 июля 2014 года в министерстве окружающей среды и водных ресурсов Республики Казахстан прошел семинар по вопросам совершенствования законодательства в области рыбного хозяйства.

В работе семинара приняли участие представители Комитета рыбного хозяйства МОСВР РК, Комитета по правовой статистике и специальным учетам Генеральной прокуратуры РК, Комитета административной полиции МВД РК и специалисты межобластных бассейновых инспекций рыбного хозяйства.

В ходе семинара обсуждены предлагаемыеправки в основные нормативные правовые акты, регламентирующие правоотношения между нарушителями и представителями государственных органов, рассмотрены и разъяснены правила составления протоколов об административных правонарушениях. По итогам работы принята резолюция по совершенствованию законодательства в области рыбного хозяйства, которая будет учтена в дальнейшем при разработке проектов нормативных правовых актов.

РАЗВИВАТЬ ЖИВОТНОВОДСТВО В МАНГЫСТАУ ПОМОЖЕТ ПРОЕКТ ПРООН

СОГЛАСНО ПРОГНОЗАМ ЭКСПЕРТОВ, В КАЗАХСТАНЕ В БЛИЖАЙШИЕ ГОДЫ УСИЛИТСЯ ЗАСУШЛИВОСТЬ КЛИМАТА И УМЕНЬШИТСЯ ВЛАГООБЕСПЕЧЕННОСТЬ СЕЛЬХОЗКУЛЬТУР. ПРООН, ПРОАНАЛИЗИРОВАВ ПРОБЛЕМУ, ИНИЦИИРОВАЛО ПРОЕКТ «ПОВЫШЕНИЕ УСТОЙЧИВОСТИ СЕКТОРА ПРОИЗВОДСТВА ПШЕНИЦЫ В КАЗАХСТАНЕ К ИЗМЕНЕНИЮ КЛИМАТА ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ».

Работа по информационному обеспечению его результатов выделена в отдельное направление. К работе привлечены специалисты РГП «Казгидромет» и института космических исследований при «Казкосмосе», разработавшие концепцию работы системы мониторинга за засухой. Система примет форму гео-портала, отметил эксперт ПРООН Ерлан Жумабаев в интервью корреспонденту «Казинформа», подчеркнув, что данная информация СМИ ранее не сообщалась.

«Это будет, по сути, обычный веб-сайт, где будут обрабатываться и размещаться на его страницах картографические данные климатологов, совмещенные с данными космических карт. Информация будет поступать с казахстанских и зарубежных спутников, гражданских и военных. Рядовой фермер, зайдя на сайт и открыв карту (района или аула), сможет оценить ситуацию своими глазами: чем темнее участок, тем больше в нем влаги, и наоборот, светлые места на карте будут констатировать приближение засухи. Информация будет полезной всем: тем, кто сеет пшеницу и другие культуры, а

также животноводов западных регионов, в том числе и Мангыстауской области. Там, где влажность — больше травы, пастбищ, это кормовая база для скота. Это облегчит поиск новых источников воды, поможет в обводнении пастбищ», — отметил национальный координатор данного проекта ПРООН Ерлан Жумабаев.

В работе над проектом принимают участие также ученые из института земли Колумбийского университета (США), проводящие исследования по динамике засухи по всему миру.

Проект реализуется в партнерстве с Правительством РК, АО «КазАгроИнновация», которое курирует развитие аграрной науки в Казахстане. Американское агентство по международному сотрудничеству (ЮСАИД) выделило в 2014 году 1 млн. долларов на данный проект. Администратором выступил ПРООН, финансирующий проект, выделив 100 тысяч долларов.

Поскольку проект рассчитан на 3 года, ПРООН рассматривает возможность его продолжения и дополнительного выделения средств от ЮСАИД.

www.inform.kz

ЭКО-НОВОСТИ

В НАЦПАРКЕ «КӨЛСАЙ КӨЛДЕРІ» ФОТОЛОВУШКИ ЗАПЕЧАТЛЕЛИ ГРУППУ СНЕЖНЫХ БАРСОВ

НА ТЕРРИТОРИИ ГОСУДАРСТВЕННОГО НАЦИОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКА «КӨЛСАЙ КӨЛДЕРІ» ОБЪЕКТИВЫ АВТОМАТИЧЕСКИХ КАМЕР СПЕЖЕНИЯ ЗА ЖИВОТНЫМИ (ФОТОЛОВУШЕК) ВПЕРВЫЕ ЗАПЕЧАТЛЕЛИ ГРУППУ ИЗ ТРЕХ СНЕЖНЫХ БАРСОВ.

Семейство барсов было заснято на высоте 2600 м над уровнем моря в ущелье Малые Урюкты, в зоне заповедного режима национального парка. Камеры запечатлели самку барса с двумя прошлогодними, уже подростками детенышами.

Кроме того, в объектив камер попало множество других зверей, обитающих в горах — тьяншанский бурый медведь, тулганская рысь и основные объекты питания барса — горный козел, марал, козуля, кабан, заяц-толай.

Следы снежного барса встречаются и в других ущельях национального парка, поэтому исследования с применением фотоловушек для выяснения их территориального распределения и численности будут расширены.

Исследования образа жизни снежного барса проводятся в рамках научного сотрудничества между ГНПП «Көлсай көлдері» и Институтом зоологии МОН РК.

Пресс-служба МОСВР РК

АВСТРАЛИЙСКИЙ УЧЕНЫЙ ИЗУЧИТ ВЛИЯНИЕ ИЗМЕНЕНИЯ КЛИМАТА НА ПОПУЛЯЦИЮ СНЕЖНЫХ БАРСОВ В РК

АВСТРАЛИЙСКИЙ АКАДЕМИК ПРОВЕДЕТ В КАЗАХСТАНЕ 3 НЕДЕЛИ, ИЗУЧАЯ ВЛИЯНИЕ ИЗМЕНЕНИЯ КЛИМАТА НА ПОПУЛЯЦИЮ СНЕЖНЫХ БАРСОВ В ГОРАХ АЛПАТЫ, ПЕРЕДАЕТ BNEWS.KZ.

Горы Казахстана привлекли внимание помощника вице-канцлера CQUniversity Гладстона (Австралия) профессора Оуэна Невина, который прибыл в Казахстан, чтобы провести три недели в горной местности Алматинской области, изучая снежных барсов.

Биолог по сохранению дикого животного мира, профессор Невин, специализируется на крупных хищниках. Ученый попытается изучить, повлияло ли изменение климата на популяцию снежных барсов, которые находятся под угрозой исчезновения.

Австралийский CQUniversity имеет уникальную и интересную историю. Университет был основан в Рокхемптоне в 1967 году и был известен как Квинслендский технологический институт (Capricornia).

CQUniversity является одним из самых активных университетов Австралии и на протяжении многих лет сформировал ценные партнерские отношения с государственными, общественными и отраслевыми группами и зарубежными институтами.

abc.net.au

В Р. УРАЛ ВЫПУЩЕНО ОКОЛО 1,5 МЛН ШТУК СЕГОЛЕТОВ ОСЕТРОВЫХ

23 ИЮЛЯ 2014 ГОДА СПЕЦИАЛИСТЫ УРАЛО-АТЫРАУСКОГО ОСЕТРОВОГО РЫБОВОДНОГО ЗАВОДА ОСУЩЕСТВИЛИ ВЫПУСК ОКОЛО 1,5 МЛН. ШТУК СЕГОЛЕТОВ ОСЕТРА И СЕВРЮГИ В РЕКУ УРАЛ.

Ранее (25 июня и 16 июля) в р. Урал было выпущено более 2,5 млн. штук молоди белуги, осетра и севрюги, выращенной в Урало-Атырауском и Атырауском осетровых рыбных заводах.

Пресс-служба МОСВР РК

ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ РЕГИОНАЛЬНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

СТРАНЫ РЕГИОНА ПРИВЕРЖЕНЫ ПОЛИТИКЕ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ. ЗА ВРЕМЯ НЕЗАВИСИМОСТИ СТРАНАМИ ПРИНЯТЫ ОСНОВОПОЛАГАЮЩИЕ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫЕ АКТЫ, НАЦИОНАЛЬНЫЕ СТРАТЕГИИ И ПРОГРАММЫ, СОСТАВЛЯЮЩИЕ ПРАВОВУЮ БАЗУ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ.

Одним из механизмов регионального сотрудничества являются международные природоохранные Конвенции, ратифицированные странами ЦА, в частности по вопросам охраны озонового слоя; трансграничной перевозки опасных отходов и их удалением; процедурам предварительного обоснования торговли опасных химических веществ и пестицидов и стойких органических загрязнителей; сохранения биоразнообразия, включая вопросы биобезопасности, доступа и использования генетических ресурсов, изменение климата, оценки воздействия на окружающую среду, использования трансграничных водотоков и международных озёр.

Важную роль в международно-правовом регулировании деятельности, связанной с охраной и использованием природных ресурсов региона, может сыграть Рамочная конвенция об охране окружающей среды для устойчивого развития Центральной Азии (далее Конвенция). Конвенция закладывает правовые основы долгосрочного сотрудничества государств ЦА по широкому кругу вопросов, включая охрану атмосферного воздуха, сохранение биоразнообразия, качество водных ресурсов, борьбу с опустыниванием и обращение с отходами.

Для содействия реализации положений данной Конвенции предусматривается создание организационного механизма – периодически созываемой Конференции Сторон, постоянного Секретариата, а также других вспомогательных органов. Конвенция предполагает реализацию двусторонних и многосторонних схем и механизмов сотрудничества, на основе протоколов устанавливающих правила развития обязательств по конкретным направлениям природоохранной деятельности.

Природоохранные международные соглашения, ратифицированные всеми странами ЦА, создают хорошие предпосылки для реализации положений Рамочной конвенции об охране окружающей среды для устойчивого развития ЦА, включая совместные исследования в правовой и научно-технической областях, мониторинг, обмен информацией.

Большие перспективы для сотрудничества в ЦА открывают совместные исследования в рамках региональных программ, предусматривающие разработку мер по смягчению последствий изменения климата, применение и распространение технологий, методов и процессов, способствующих ограничению, снижению или прекращению выбросов парниковых газов, озоноразрушающих веществ и загрязняющих веществ атмосферного воздуха. Развитию регионального сотрудничества способствует обмен информацией о научных, технических, технологических, социально-экономических, юридических исследованиях в области образования, подготовки кадров и просвещения населения (Рамочная конвенция ООН об изменении климата и Киотский протокол, Венская Конвенция по охране озонового слоя, Конвенция ЕЭК ООН о трансграничном загрязнении воздуха на большие расстояния).

Положения указанных конвенций предусматривают создание условий для постепенного снижения и предотвращения загрязнения воздуха, включая трансграничное загрязнение посредством создания и реализации региональных, двусторонних и многосторонних схем и механизмов сотрудничества, регионального механизма обмена информацией по трансграничному загрязнению, разработки и внедрения региональной системы индикаторов загрязнения атмосферного воздуха страны Центральной Азии.

Конвенцией ООН по борьбе с опустыниванием для укрепления регионального сотрудничества предусмотрена разработка общих стратегий по охране и рациональному использованию земельных ресурсов, оказание содействия в обмене информацией для создания региональной системы мониторинга, процессов деградации земель и борьбы с ней.

В Конвенции о биологическом разнообразии подчеркивается значение и необходимость регионального сотрудничества государств посредством доступа к новым технологиям, обмена информацией и научно-техническими разработками. Механизмами сотрудничества являются региональные проекты, совершенствование систем идентификации и мониторинга компонентов биологического разнообразия, создание региональной экологической сети по сохранению биологического разнообразия, совместные меры по его сохранению, что согласуется с положениями Конвенции ЦА.

Особое значение имеют природоохранные конвенции ЕЭК ООН, в частности: Конвенция об оценке воздействия на окружающую среду в трансграничном контексте; Конвенция об охране и использовании трансграничных водотоков и международных озер; Конвенция о трансграничном воздействии промышленных аварий; Конвенция о трансграничном загрязнении воздуха на большие расстояния. На сегодняшний день, страны Центральной Азии являются стороной большинства из этих конвенций. Дальнейшее продвижение присоединения стран ЦА к этим конвенциям является важным фактором в обеспечении правовой основы для регулирования трансграничных вопросов охраны окружающей среды и использования природных ресурсов.

Для усиления регионального сотрудничества разработан проект Субрегиональной стратегии устойчивого развития стран ЦА (далее ССУР), которая является одним из механизмов по созданию эффективных институциональных и правовых условий для улучшения экологической ситуации в регионе. В основу правового обеспечения регионального сотрудничества ССУР положены обязательства стран, предусмотренные ратифицированными ими природоохранными конвенциями. Это обеспечение экологической безопасности региона на основе гармонизации природоохранного законодательства, внедрения систем международных экологических стандартов и межгосударственного нормативно-правового регулирования охраны окружающей среды и природопользования.

Последнее предусматривает комплексное восстановление экосистем, создание национальных и региональной баз данных по индикаторам устойчивого развития на основе использования новых технологий, интегрирование положений Конвенции об ОВОС в трансграничном контексте в процесс реализации стратегий, программ и инвестиционных проектов. Для борьбы с трансграничным загрязнением предлагается разработать более современную систему мониторинга окружающей среды, программы по обеспечению рационального использования и эффективной защиты от трансграничного загрязнения водных ресурсов, земельных ресурсов и атмосферного воздуха, сохранения биологического разнообразия, включая приграничные леса, территории, требующие особой охраны, горные экосистемы.

Кроме того, в ССУР и природоохранных конвенциях предусмотрено создание благоприятных условий для внедрения ресурсосбе-

регающих, малоотходных и безотходных технологий использования вторичных ресурсов и утилизации отходов, их транспортировки, обезвреживания и складирования, механизмы экономического стимулирования по воспроизводству природных ресурсов, развития интеграции экологической политики в области управления отходами.

Основными правовыми актами, которые регулируют функционирование институциональных механизмов регионального сотрудничества, являются Решения Глав государств ЦА о создании МФСА, о реорганизации её структуры; Соглашения между Правительствами стран ЦА о статусе МФСА и его организаций. Совместное Заявление Глав государств о сотрудничестве, в которых прописано взаимодействие подразделений на основе положений их деятельности для решения проблем в бассейне Аральского моря.

Нормативно-правовыми актами, регулирующими институциональные механизмы регионального сотрудничества, являются решения Президента Фонда, а также приказы, распоряжения, решения Председателя ИК МФСА, которые являются обязательными для исполнения структурными подразделениями МФСА.

Вместе с тем, положения нормативно-правовых актов регионального сотрудничества, заложенные в положения Исполкома МФСА, его филиалов, МКВК и МКУР и других организаций, включая вопросы взаимодействия между структурными подразделениями, требуют развития и гармонизации для улучшения эффективности деятельности МФСА и его структур на основе Решений Глав государств Центральной Азии.

Ши-Дян А. В.
Орхусский центр, г. Астана

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Рамочная конвенция об охране окружающей среды для устойчивого развития в Центральной Азии (Ашхабад 2006 г.)
2. Венская конвенция об охране озонового слоя (Вена 1985 г.)
3. Конвенция о биологическом разнообразии (Рио-де-Жанейро 1992 г.)
4. Конвенция ООН по борьбе с опустыниванием в тех странах, которые испытывают серьезную засуху и/или опустынивание (Париж 1994 г.)
5. Рамочная конвенция ООН об изменении климата (Рио-де-Жанейро 1992 г.)
6. Киотский протокол к Рамочной конвенции об изменении климата (Киото 1997 г.)
7. Субрегиональная стратегия устойчивого развития Центральной Азии
8. Решение глав государств Центральной Азии о Международном Фонде спасения Арала (Ташкент 1993 г.)
9. Соглашение между правительствами стран ЦА о статусе МФСА и его организаций (Ашхабад 1999 г.)
10. Совместное Заявление Глав государств о сотрудничестве, в которых прописано взаимодействие подразделений на основе положений их деятельности для решения проблем в бассейне Аральского моря (Алматы 2009 г.)
11. Положение о Международном Фонде спасения Арала (Ашхабад 1999 г.)
12. Положение об Исполнительном комитете Международного Фонда спасения Арала (Исполком МФСА)
13. Положение о Межгосударственной координационной воздухохозяйственной комиссии Центральной Азии (Алматы 2008 г.)
14. Положение о Межгосударственной комиссии устойчивого развития (Алматы 2000 г.)

ПЯТАЯ СЕССИЯ СОВЕЩАНИЯ СТОРОН ОРХУССКОЙ КОНВЕНЦИИ

30 ИЮНЯ – 4 ИЮЛЯ 2014 ГОДА В МААСТРИХТ, НИДЕРЛАНДЫ ПРОШЛИ ПЯТОЕ СОВЕЩАНИЕ СТОРОН ОРХУССКОЙ КОНВЕНЦИИ «О ДОСТУПЕ К ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ИНФОРМАЦИИ И ОБ УЧАСТИИ ОБЩЕСТВЕННОСТИ В ПРОЦЕССЕ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ И ДОСТУПЕ К ПРАВОСУДИЮ ПО ВОПРОСАМ В ОБЛАСТИ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ» И ВТОРОЕ СОВЕЩАНИЕ СТОРОН ПРОТОКОЛА О РЕГИСТРАХ ВЫБРОСОВ И ПЕРЕНОСА ЗАГРЯЗНИТЕЛЕЙ (ПРОТОКОЛ О РВПЗ) К ОРХУССКОЙ КОНВЕНЦИИ

Для рассмотрения достигнутого прогресса и обмена информацией о действиях Сторон, осуществляемых на национальном уровне, один раз в три года проводится Совещание Сторон. Данные совещания открыты для участия наблюдателей, в том числе для общественности и представителей организаций и других стран.

В ходе пятого Совещания Сторон рассмотрены ряд вопросов, в том числе обсуждены проекты решений и документов.

Секретариат Конвенции представил обзорную информацию о положении дел с ратификацией, принятием, одобрением Орхусской конвенции, поправки к Конвенции и Протокола о регистрах выбросов и переноса загрязнителей (Протокол о РВПЗ) и присоединением к ним.

Со дня предыдущей сессии Совещания Сторон, состоявшейся в 2011 году, количество Сторон Конвенции увеличилось с 44 до 47. Новыми странами, ратифицировавшими Конвенцию, стали Исландия, Ирландия и Швейцария. Количество Сторон, ратифицировавших поправку, возросло с 26 до 28. Новыми странами, ратифицировавшими поправку, стали Ирландия и Швейцария.

Заслушаны отчеты Председателей Целевых групп по выполнению обязательств по основным направлениям конвенции (Доступ к информации, Участие общественности в процессе принятия решений, Доступ к правосудию, Генетически измененные организмы), которые доложили о ключевых моментах деятельности Целевых групп в период после четвертой сессии Совещания Сторон. После каждого выступления Совещанию Сторон было предложено рассмотреть и в предварительном порядке принять проекты соответствующих решений.

Далее, Председатель Комитета по соблюдению доложил о деятельности Комитета в период после четвертой сессии Совещания Сторон и представил выводы и рекомендации Комитета в отношении соблюдения обязательств конкретными Сторонами.

Совещанию Сторон было предложено принять к сведению доклад Комитета, включая содержащиеся в нем общие рекомендации, а также выводы и рекомендации Комитета в отношении соблюдения обязательств конкретными Сторонами, и рассмотреть, и в предварительном порядке принять проекты решений по вопросам соблюдения. Совещание Сторон также предложено новых членов Комитета по соблюдению.

Секретариат доложил о некоторых основных видах деятельности по укреплению потенциала, которые осуществлялись в межсессионный период с целью содействия более эффективному осуществлению Конвенции, а также о мерах, принятых с целью координации различных видов деятельности с использованием рамок для координации укрепления потенциала. Участвующим в деятельности по укреплению потенциала международным и региональным организациям было предложено подробно проинформировать об этих видах деятельности.

Рассмотрен доклад, подготовленный секретариатом, по вопросу об осуществлении программы работы на 2012–2014 годы и использовании средств, собранных в виде взносов на период 2012–2013 годов. Совещанию Сторон было предложено рассмотреть и в предварительном порядке принять проекты решений о Программе работы и о Стратегическом плане на 2015–2020 годы.

Совещанием Сторон выбраны Председатель и два заместителя Председателя из числа представителей Сторон, присутствующих на Совещании, в соответствии с правилами и процедурами. Председателем избрана г-жа Нино Шарашидзе. Первый заместитель министра окружающей среды и природных ресурсов Грузии.

Орхусский центр,
РГП «ИАЦ ООС» МОСВР РК

«ЖАСЫЛ» ЭКОНОМИКАНЫҢ НЕГІЗІ РЕТІНДЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАРДЫҢ ЭКОТИМДІ ПАЙДАЛАНЫЛУЫ

КЛИМАТТЫҢ ӨЗГЕРУІМЕН, ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРМЕН, СУ ЖӘНЕ АЗЫҚ-ТҮЛІК ҚАУІПСІЗДІГІМЕН, СОНДАЙ-АҚ АЙМАҚТЫҚ ШИЕЛЕНІСТЕРМЕН БАЙЛАНЫСТЫ ҮДЕМЕЛІ ЖАҒАНДЫҚ ҚАУІП-ҚАТЕРЛЕР ЖАҢА ШЕШІМДЕРДІ ЖӘНЕ БАРЛЫҚ ӨЛЕМДІК ҚАУЫМДАСТЫҚ КҮШІНІҢ ЖҰМЫЛДЫРЫЛУЫН ТАЛАП ЕТЕДІ. БҰЛ ОЙЛАР РИО+20 ОРНЫҚТЫ ДАМУ БОЙЫНША БҰҰ КОНФЕРЕНЦИЯСЫНЫҢ ЖАҒАНДЫҚ ПІКІРЛЕРІНЕН КӨРІНІС ТАПТЫ: «БОЛАШАҚ ҮШІН КӨПІРЛЕР САЛУ» ПІКІРІ ЕЛДЕРДІҢ «ЖАСЫЛ» ЭКОНОМИКАҒА ӨТУ ТҰЖЫРЫМДАМАСЫН АЙҚЫНДАЙДЫ.

РИО+20 негізгі қорытынды құжатында Қазақстанның аймақаралық бастамасы «Жасыл көпір» Әріптестік бағдарламасы көрініс тапты. Бұл бағдарлама барлық елдердің қатысуына еркін және ашық жол болып табылады [1].

Алдын ала «Жасыл көпір» Астаналық Бастамасы Азия-Тынық мұхит аймағының қоршаған орта және даму бойынша министрлердің VI-шы конференциясы мен «Еуропа үшін қоршаған орта» ЕЭК елдері министрлерінің VII-ші Жалпыеуропалық конференциясында (қыркүйек, 2010 және 2011 жылдары Астана қ.) қолдау тапты.

Астана бастамасының негізгі мақсаты «жасыл» өсім тұжырымдамасын дамытудың дәстүрлі үлгілерінен көшу жоспарын әзірлейтін елдердің әріптестігін дамыту болып табылады. Жоспардың ішінде төмен көміртекті дамыту және климаттың өзгеруіне бейімделу, қалалардың орнықты дамуына көмек көрсету, «жасыл» бизнес пен «жасыл» технология қозғалысы, орнықты өмір бейнесі мен өмір сапасын арттыруды ынталандыруды қамтиды [2], [3].

«Жасыл көпір» Әріптестік бағдарламасының басты бағыттарының бірі – экожүйелік қызметте инвестициялар мен табиғи ресурстардың экотиімді пайдаланылуын арттыру болып табылады [4]. Бұл мазмұнда биологиялық әртүрліліктің әлеуметтік және экономикалық дамуы үшін маңызы үлкен және адамзаттың өмір сүруі үшін де өте қажет. Оның қамтамасыз ететін тауарлары мен қызметтері ғаламдық және жергілікті деңгейде пайда алып келеді. Ғаламдарда биоәртүрлілікті сақтау миллиондаған адамдардың өмір сүруі әрекеті мен әлеуметтік-экономикалық әл-ауқатымен тікелей байланысты, сондай-ақ орнықты даму мен кедейлікпен күресуге мүмкіндік береді.

Осыған байланысты, Орнықты даму бойынша БҰҰ бірінші конференциясында (1992 жылы 5 маусым, Рио-де-Жанейро) халықаралық келісім – Биологиялық әртүрлілік туралы конвенциясы қабылданды. Қазақстан Республикасы 1994 жылы Конвенцияны ратификациялап, келесі міндеттерді қабылдады:

үлттық жоспарларда, бағдарламаларда және саясатта биологиялық әртүрлілікті сақтау және орнықты пайдалану бойынша шаралар қабылдау, олардың қоршаған ортаға әсерін бағалау және мониторинг жүргізу;

in-situ және ex-situ биоәртүрлілігін сақтау, яғни экожүйелер мен табиғи мекен ортасын сақтау, сондай-ақ тіршілікке қабілетті популяция түрлерін өз табиғи ортасында, әсіресе қолға үйретілген немесе өсірілген түрлерге – өздерінің ерекше белгілері қалыптасқан ортасында қорғау және қалпына келтіру.

Биологиялық әртүрлілік туралы Конвенцияның ережелерін орындау үшін елдің орнықты дамуының стратегиялық жоспарына сәйкес 1999 жылы биологиялық әртүрлілікті сақтау және балансты пайдалану бойынша бірінші Ұлттық Стратегия мен Іс-әрекеттер жоспары әзірленген [5].

Биоәртүрлілікке экожүйелердің табиғи жағдайдағы және адамның өсірген және баққан, еккен сорттарынан, түрлерінен, жыныстарынан, ұрығынан алынған өсімдіктердің, микроағзалардың және жануарлардың барлық типтерінің түрлері, түршілік формалары, әртүрлілігі жатады.

Тіршілікті қамтамасыз ететін осы маңызды көздерді сақтау және балансты пайдалану мәселесі өзектілігі бойынша адамзаттың

ешқандай өзге мәселелерімен салыстыруға келмейді [6]. Қазақстандағы биологиялық әртүрлілік нысандарын қорғау бойынша іс-әрекеттер кезектілігін анықтау үшін бірқатар белгілер бойынша артықшылықтар айқындалды. Олардың ішінде экожүйелерді сақтау және табиғи капиталды орнықты пайдалану биоәртүрлілікті сақтау және балансты пайдалану бойынша біздің Ұлттық Стратегиямыз бен іс-әрекеттер Жоспарымыздың басты бағыттары болып табылады.

Бұл міндеттер биологиялық әртүрлілікті сақтау және балансты пайдалану бойынша әзірленіп отырған жаңа Ұлттық Стратегия мен Іс-әрекеттер жоспарында көрініс тапты. Бұл жоспардың стратегиялық мақсаттары үкімет пен қоғамның іс-әрекеттеріне биоәртүрлілік тақырыбын енгізу арқылы биоәртүрліліктің жоғалуының негізгі себептерімен күрес жүргізуге бағытталған. Биоәртүрлілікке түсетін тікелей қысымдарды қысқарту және орнықты пайдалануын ынталандыру. Экожүйелерді, түр және генетикалық әртүрлілігін қорғаудың орнықты тетіктері негізінде биоәртүрлілік жағдайын жақсарту және биоәртүрлілікті пайдалану тиімділігін арттыру, жоспарлау, басқару, оңтайлы табиғи әлеуетін құру есебінен барлық адамдар үшін пайда көлемін арттыруға бағытталған.

Алға қойылған мақсаттарды іске асыру үшін негізгі жиырма міндеттер анықталды. Биоәртүрліліктің бағалық құндылығын анықтау, осы көрсеткіштерді ұлттық бағдарламалар мен даму жоспарларына енгізу, биологиялық әлеуетті және экологиялық орнықтылықты сақтауға бағытталған іс-әрекеттерді экономикалық ынталандыру негізінде биоәртүрліліктің азаюын минимум көрсеткішке жеткізу; флора мен фаунаың табиғи мекен ортасының тозуы қарқынын азайту. Климаттың өзгеруі мен ресурстарға қажеттілігін ескере отырып, антропогендік қысымды азайту негізінде түрлі экожүйелердің табиғи қорларын орнықты пайдаланудың тетіктерін немесе жүйелерін әзірлеу [7].

Ерекше экологиялық, ғылыми және рекреациялық мәндегі өсімдіктер мен жанарлардың сирек және жойылу қаупі бар түрлерін, бірегей үлгідегі жерлерді, табиғи және тарихи-мәдени кешендер мен нысандарды сақтаудың ең тиімді шаралары – ерекше қорғалатын табиғи аумақтарды құру болып табылады.

Қазақстан Республикасының табиғи-қорық қорының жағдайына қазіргі заманғы талдау жасау нәтижелеріне сүйенсек, сүтқоректілердің 178 түрлерінің 140 түрі (78,6%) қорғалады, оның ішінде 22 түрі Қазақстан Республикасының Қызыл кітабына енгізілген, сондай-ақ құстардың 346 түрі (87,4%), бауырымен жорғалаушылардың 31 түрі (63,2%), балықтардың 23 түрі (22,1%) қорғалады. Бұлар Қазақстанның бірегей

флоралық және фауналық әртүрлілігін сақтауды қамтамасыз етпейді.

Қазақстанда ғаламдық маңызы бар экожүйелердің бірнеше қатары бар, олардың ішінде солтүстік шөлдер, реликті шыршалы ормандар және бірегей тау экожүйелері бар. Қазақстан шөлдері мен тау жүйелері Жабайы табиғаттың Дүниежүзілік Қорының Ғаламдық Тізіміне енгізілген. Бұл жүйелер ең маңызды экологиялық аймақтарды (орталық азия шөлдері мен ортаазиялық тау шалғындары мен орман алаптары) алып жатыр. Халықаралық мәні бар Рамсар конвенциясының сулы-батпақты жерлерінің тізіміне Каспий теңізінің маңындағы жағалаулар мен Орал өзенінің атырауы, Алакөл-Сасықкөл және Теңіз-Қорғалжын көлдер жүйелері енгізілген.

Қазақстандағы ландшафттық және биологиялық әртүрліліктің жоғалуы мен қысқаруының негізгі факторлары мекен ету ортасына техногендік және антропогендік әсерлері, сонымен қатар, аридизация және шөлдену үрдістері болып табылады. Биологиялық әртүрліліктің жойылуы табиғи экожүйелердің бұзылуы, аумақтағы су режимінің өзгеруі, орман алқаптарының жойылуы, биологиялық қорлардың шамадан тыс пайдаға асырылуы, өнеркәсіптік және ирригациялық сулардың шығарындылары, өсімдіктер мен жануарлардың бөтен түрлерін енгізу салдарына байланысты. Биоәртүрліліктің жоғалу қаупі температураның артуымен, экожүйелердің сумен қамтылу жағдайының нашарлауы және сәйкесінше, шөлдену қырқынының тез жүруімен байланысты климаттың өзгеруі есебінен артады.

Биоәртүрліліктің азаю тенденциялары мен оның салдары. Табиғи ландшафттардағы экожүйелердің функционалдық маңыздылығын бағалаудың негізгі критерилері: аумақтың геоморфологиялық ерекшеліктері; жер бедерінің сипаты мен типі; топырақтың механикалық құрамы мен сортадану дәрежесі; доминанттардың, субдоминанттардың орнықтылық дәрежесі және флора мен фаунаың шаруашылық бағасы, мұның ішінде өсімдік жамылғысы табиғи жүйелер жағдайының индикаторы болып табылады. Таулы аумақтарда өсімдіктер жамылғысы жер бедерін тұрақты етіп, ресурстық-шикізаттық рөл (пішен шабу, дәрілік жайылымдар) атқарады. Табиғи ауытқулар жағдайында ағаш-бұталы өсімдіктер селге тосқауыл ретінде бола алады. Шөл зонасындағы экожүйенің өсімдік жамылғысының негізгі қызметтері: ландшафттық-қорғаныс, жайылымдық, орман шаруашылық (сексеуіл болғанда), шыбындық, галомелиоративті, және де топырақ түзуші. Өзендердің аңғары бойынша өсімдіктер қосымша су реттегіш рөлін де атқарады. Экожүйелердің фондық жағдайы флоралық және фауналық биоәртүрлілік үшін негіз болады.

Дегенмен, қазіргі уақыттағы ауыл шаруашылығы өндірісінің қарқынды жүргізілуіне және техникалық ықпалдың артуына (әсіресе, пайдалы қазбаларды барлау және өндіру) байланысты, және де климаттың айтарлықтай өзгеруімен байланысты шөлдену дәрежесі мен қарқынын анықтай отырып, табиғи экожүйелердің біршама өзгеруі байқалады (1 Сур.).

Техногенездің антропогендік үрдістері алуан түрлі және ұзақтығы, аумақты қамтуы бойынша жіктеледі. Белгілі бір шарттарда олар қауіпті құбылыстар мен төтенше жағдайлардың себебі болуы мүмкін.

Су экожүйелерінің деградациясы су ағзаларының жойылуын, су нысандарына биогеодік заттардың түсуі, эвтрофикацияның артуы, оттегі концентрациясының төмендеуін тудыратын токсинді ластану нәтижесінде болады. Су экожүйелерінің өзіндік тазалану қабілеті нашарлаған. Ластанудың ең ірі ошақтары алдын-ала тазалаусыз (тау-кен өндіретін кәсіпорындар, жеке өндірістік кәсіпорындар, қалалық агломерация), өндірістік және тұрмыстық ағындарды тазалаудың тиімсіз жүйелері салдарынан жер бетіне немесе су желісіне тасталатын өндірістік қалдықтар және су ағындар өнеркәсіп маңындағы аумақтарда байқалады.

Жер асты суларына ең үлкен әсер тигізетін Қарағанды, Шығыс Қазақстан және Ақтөбе облыстары. Қазақстанның барлық мұнай өндіретін аумақтарында жер асты суларының мұнай өнімдерімен алаптық ластануы байқалады.

Техногендік ластанған жерлер барлық табиғат белдеулерінде кездеседі және олар жерлерді ұзақ уақыт пайдалану барысындағы жайылымдардың дегумификациясымен, сор және сортадануымен, жел және су эрозиясының дамуымен, топырақтың ластануы мен техногендік бұзылуымен, шамадан тыс жайылымға қолданылғандығымен байланысты. Жер бедерінің түзілу үрдістері – эрозия және дефляция үрдістерінің әсерінен жерлердің деградациясы жүреді. Халықтың тығыздығы да қоршаған ортаға және шөлденуге әсерін тигізеді.

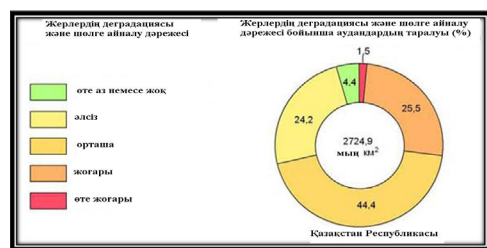
Республиканың табиғи және антропогендік экожүйелерінің бұзылуын интегралды бағалау әсер ету факторлары мен деградация дәрежесімен, типімен сипатталады. Биологиялық табиғи өзін-өзі реттеу түрлі дәрежеде бұзылған барлық экожүйелерге тән. Бірақ табиғи белдеулік жүйелердің толық қалпына келу үрдісі өте сирек кездеседі. Қалпына келу үрдісі жылдам (10 жылға дейін) немесе ұзақ (50-100 дейін және одан көп жыл) мерзімді болуы мүмкін. Олардың ұзақтығы олардың бұзылу дәрежесі мен сипатына, пайдалану нұсқасына, бірлестік мелиорациясын қолдану нұсқаларына тәуелді.

Биоалуантүрліліктің жойылу қаупі әлсіз шөлдену дәрежесі кезінде мүмкін. Орташа дәрежеде – қауіп өте жоғары. Экожүйелердің күшті және өте қатты деградация барысында қауіп те, тиісінше, өте жоғары болады.

Антропогендік факторлардың әсер ету салдары әртүрлі, мысалы, дала өсімдіктеріндегі өрт ормандығы өрт секілді шабындық шөпті бұзады.

Бұл өрттер ағаш ярустылығының толық деградациясына алып келіп, өзін-өзі қалпына келтіру үрдісін өте баяулатады. Таулы аумақтардың ішкі шөлдену қаупі өздігінен жоғары, оған дәлел төтенше жағдайлардың қалыптасуы, ауыр болжалмаған зардаптарға алып келетін жарылымдар, көшкіндер, тасты селдер және т.б. болып табылады. Соңғы жылдары тау алды және аласа таулы аумақтарда құрылыстың қарқынды жүруі ормандар мен бұталардың жойылуымен іске асуы көшкіндер, топырақ эрозиясының қалыптасуына итермелейді.

Шөлдену бойынша материалдарға репроективті талдау жасау қоршаған ортаның дестабилизациясына антропогендік әсер факторларының басымдылығын белгілейді. 5,4 млн. халқы бар Арал және Іле-Балқаш аймақтары ең көп дәрежеде бұзылған. Өзен ағынын реттеу су тасу жиілігін азайтып, грунт суларының деңгейін төмендетіп, сортаң жерлердің көбеюіне және мал басының қысқаруына алып келді. Су тапшылығы экономиканың дамуына және халықтың тұрмыс жағдайына кері әсер етті. Жабайы жануарлар мен балықтардың мекен ету ортасы нашарлады. Солтүстік және Орталық Қазақстанда су эрозиясынан 5,6 млн. га егіндік жер зиян тартты, астық дақылдардың өнімділігі 20-30 %-ға қысқарған. Каспий маңы

1 Сур. – Қазақстан аудандарының шөлдену дәрежесі бойынша аралы

аймағында теңіз құнарлы жағалық жайылымдар мен пішендердің 5,6 млн. га су басқан. Өнеркәсіп орталықтарының айналасындағы жерлер кәсіпорын ластағыштарымен ластанды. Шамамен 10 млн. га жайылымдар мен пішендер әскери-өнеркәсіптік кешен полигонынан айналымнан шығарылды.

Шөлдену зардабының соммасы Қазақстанда ондаған млн. АҚШ долларымен есептеледі. Су қорларының таусылуы өнеркәсіптің құлдырап, жұмыс орындарын қысқартып, халықтың тұрмыс жағдайын нашарлатты және экологиялық дағдарыс аудандарынан халықтардың көшуімен себептелді.

ҚР 14 облысы ішінен тек бес облыста ғана (Ақтөбе, Маңғыстау, Солтүстік Қазақстан, Қарағанды және Қостанай) кері белгілер (яғни шөлдену) жемдік жөнінде 30% құрайды. Басқа облыстарда деградация 30-50% және одан жоғары.

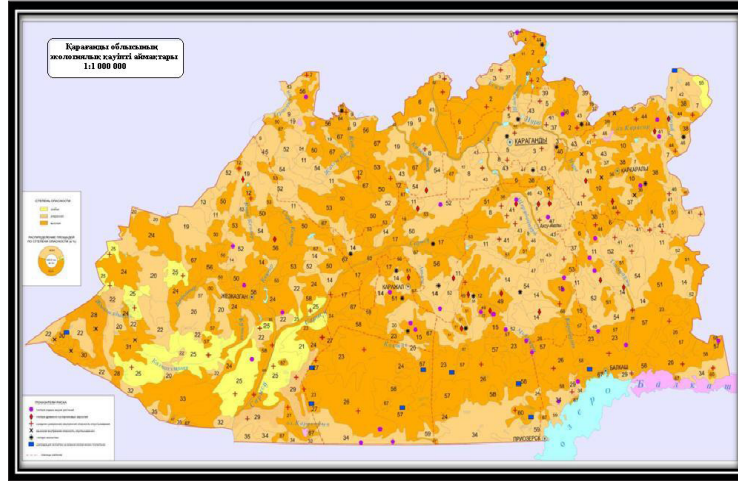
Жыртылған жерлерде топырақ эрозиясы мен деградация үрдісі күшейген. Қарашіріктің мөлшері 25-30% азайған. Осыған байланысты топырақтың құнарлығы нашарлап, астық дақылдардың өнімділігі төмендеген. 17 млн. га жыртылған жерлер тынайған, жайылымға шығарылды. Бірақ ұзын шөпті арашөптермен қаптаған тың жерлер егістердің зиянкестерінің санының артуына ықпал етеді. Топырақтың сортадануы, су және жел эрозиясы, қарашіріктің азаюы, суарудан қалған сулардың қайтадан жібергенде жерлердің сортадануы республикада топырақтың 90% астамын қамтиды.

Мал және жайылымдық шаруашылықты жүргізу барысында жерлерді ұтымсыз пайдалану мәселелері қазіргі кезде рентабельді пайдалану, техниканы алу, тыңайтқыштар қолдану, малдарды ветеринарлық тексеру, малдарды айдау, жем қорын қамтамасыз ету, ауыл шаруашылығы өнімдерін өндеуге қабілетті емес ұсақ агроөнеркәсіптік және мал шаруашылығын жүргізу кезінде көбейеді. Шаруашылыққа бағытталудың әлеуметтік-экономикалық мәселелері туындайды. Бұл жағдайда толық табиғи жерлерді жүйесіз пайдалану, қорларды алу көлемін есепке алмастан жүргізу күшейді, яғни жерлердің деградациясы, шөлдену дәрежесі артты.

Күшті антропогендік қысым үстінде Орталық Қазақстан аймағында орналасқан және 4220,9 мың га алып жатқан Қарағанды облысы тұр. Аймақ геоморфологиялық сипаттамалары – Қазақстан қалқаны – Сарыарқа мен түрлі экожүйелердің бөлінуімен ерекшеленеді. Орталық Қазақстан өз алдына үш дала және екі шөлейтті біріктіретін зоналдылығы бойынша ерекше аумақты көрсетеді. Аймақ климаттық жағдайлары, жер бедерінің зоналық-провинциалық ерекшеліктерімен белгіленетін топырақтың ірі типтері бойынша бірден-бір аумақ, сондықтан флора, фауна және экожүйесінің әртүрлілігімен ерекшеленеді. Орталық Қазақстанда 67 экожүйе бөлінеді. Бұзылған аумақтар ауданы мен экологиялық қауіп аудандары, өсімдіктер мен экожүйе түрлерінің мекен ету ортасын жоғалтуға қоса алғанда 50% астам ауданды құрайды. Орталық Қазақстандағы қауіптіліктің жоғары дәрежесі экологиялық аудандастыру мәліметтері бойынша 32 экожүйе үшін 22 457,2 мың га қамтиды (2 Сур.).

Мұндай өте қатты бұзылған экожүйелердің көптігі, олардың шөлденуі табиғи және антропогендік (жер жырту, мал жаю, ағаш-бұталарды кесу) әсерлермен, тасты-киыршықтасты топырақтардағы шөлденудің ішкі қауіптіліктің жоғары дәрежесімен, ұзақ жылдар бойы мал жаю әсерінен, өнеркәсіптік ықпалдармен, радиоактивті ауытқулармен байланысты.

Шығыс Қазақстан облысы аумағы 283,2 мың км², жоғары Ертіс бассейнінде орналасып, шығысында Қытаймен, оңтүстігінде Алматы облысымен, солтүстік шығысында Ресеймен, батысында Қарағанды және Павлодар облыстарымен шектеседі. Экожүйелердің және ландшафттардың алуантүрлілігімен, табиғи-климаттық зоналдылығымен сипатталады. Солтүстік шығысында Қазақстандық Алтай жоталары орналасқан, оңтүстік-шығысында Тарбағатай және Сауыр тауларымен қоршалып жатыр. Жайсан көлімен шектесіп жатқан облыстың орталық бөлігі Жайсан ойпатының аккумулятивті жазықтарымен көмкеріліп жатыр. Шығыс Қазақстан облысы аймағында 75 негізгі экожүйелер ажыратылады, оның ішінде құмды ақ селеу және бетегелі далалармен үйлесімін тапқан майқарайлы самырсын-

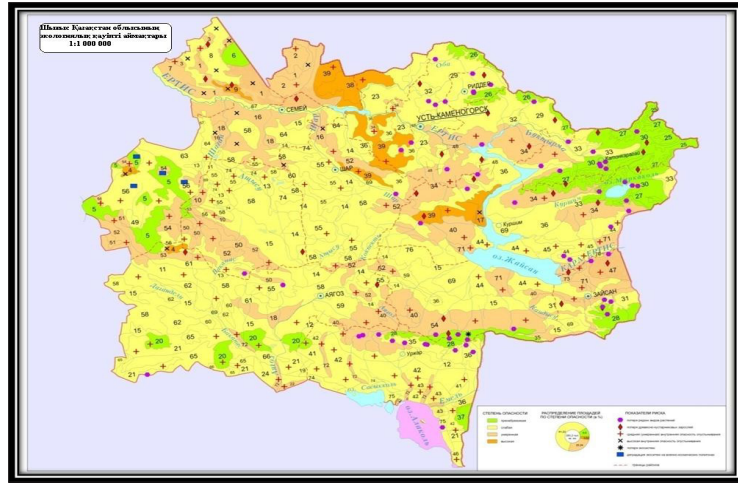

2 Сур. – Орталық Қазақстан – Қарағанды облысының экологиялық қауіпті аймақтары

ды ормандар, қарағай ормандары, көктеректі қайың ормандары; таулы-шалғынды альпі және субальпілік топырақтардағы шабындықтар; тау тундрасы; дала және шөл өсімдіктерінің бөліктері кездеседі (3 Сур.).

Экожүйелерге үлкен әсерін тигізетін – техногендік әсерлер болып табылады. Бұл әсер биологиялық қызметтің тоқтап, жойылуына алып келеді. Мысал ретінде, Риддер қаласындағы реликті Риддер-бора орманының кеуіп кетуін айтуға болады. Жойылу қаупіндегі экожүйелер категориясына бозды-бетегелі, шөлденген далалар, жапырақты ормандар жатады. Ертіс маңындағы жолақты ормандардың ауданы өрт, жыртқыштық браконьерлік орман кесу және орман жыныстарының зиянкестермен зақымдануы салдарынан азайған.

Кенді Алтайдың қалың қылқанды ормандарын бақылаусыз өнеркәсіптік ағаш кесу де өзіндік ағаш кесу секілді табиғат жүйелеріне зиянын келтіреді.

3 Сур. – Шығыс Қазақстан облысының экологиялық қауіпті аймақтары

Жалпы, Шығыс Қазақстан экожүйелерінің бірегей алуантүрлілігінің шамамен 10% олардың фондық жағдайына сәйкес келеді, ал 25% орташа трансформациямен және территорияның 4% дағдарыс жағдайына жақындығымен сипатталады. Облыстағы өте күшті техногендік әсер кен өндіру орындарына сай келеді. Жолдардың көптігі де экологиялық жай-күйді әлсіретеді. Атмосфералық ауаға шығатын улы заттар адамдарға, сонымен бірге қоршаған ортаға кері әсерін тигізеді.

Республиканың экологиялық қауіпті аймақтарына (Солтүстік, Батыс, Оңтүстік, Орталық және Шығыс) талдау жасай отырып, түрлі дәрежедегі шөлденудің жалпы ауданы республика ауданының 91,6% құрайды, тек 8,4% ауданда ғана шөлдену үрдісі тіркелмеген. Күшті және өте қарқынды шөлдену үрдісіне (қауіп дәрежесі) 510,91 мың км² немесе республика территориясының 19,1% ұшыраған. Бұзылудың өте ауыр дәрежедегі қауіпті аймақтары дағдарыс (кризис) аймағы ретінде қарастырылады. Деградацияның күшті және критикалық дәрежелі ауданы бойынша аймақтардың ішінде Орталық және Батыс Қазақстан аймақтарында сәйкесінше - 53,9 және 19,9% ең үлкен көрсеткіші байқалған (28 Сур.).

Қазақстан Республикасының экологиялық қауіпті аймақтарының картасы қарқынды антропогендік әсер ету ықпалынан қауіп дәрежесі және түрлердің, экожүйелердің, ағаш-бұталы тоғайлардың жоғалу қатерінің көрсеткіштері бойынша, экожүйелердің және олардың топырақ жамылғысының ішкі шөлдену қаупі ойынша күрделі де алуантүрлі

жағдайды бейнелейді. Жалпы Қазақстан үшін Экологиялық аудандастыру карта-сына талдау жасау бойынша шөлдену дәрежесіне – жерлердің, экожүйелердің және әсіресе топырақ-өсімдік жамылғысының деградацияға ұшырауына сай келетін бес Қауіптілік дәрежесі айқындалды.

Қазақстанның экологиялық аудандастыруы нәтижесінде экожүйелердің шөлдену жағдайы және қауіптілік дәрежесі қоршаған ортаның алдағы дестабилизациясы кезінде қауіптіліктің орташа дәрежесінің – республика ауданының 42,3% басым болуын белгілейді. Дегенмен, бұл да антропогендік әсердің шекті шекарасы және ресурстарды (әсіресе, топырақ-өсімдіктер қорын) ары қарай игеру экожүйелер қатарында шектеулі болуы керек. Пайдалану нормаларын 10-20%-ға дейін төмендету экожүйелердің өзін-өзі реттеуі және қорларды қайта өндіруді сақтау үшін қажет. Қауіптіліктің орташа дәрежесінің шарттары экожүйелердің антропогендік әсерлерге орнықты болу шегін көрсетеді. Мысалы, өсімдіктер биомассасынан айырылу. Құрғақ ауа райы жылдары құрғақшылық факторлары көбірек болғанда топырақ құрғап, экожүйелердің түрлік алуандығы азайып, өнімділігі нашарлап, экожүйелер ауысады.

Экологиялық аудандастыру нәтижелері. Қазақстанның ауқымды аймағын қолайсыз табиғи орта (19,05%) алып жатыр. Салыстырмалы қолайсыз категориясына орташа шөпті экожүйелер – қауіптіліктің орташа деңгейі (57,82%) жатады, себебі оларды пайдалану қоршаған орта жағдайын мезгілді мониторинг жүргізуді және нормалауды талап етеді.

Қоршаған ортаны сауықтыру үміттері, шөлдену үрдісімен күрес және орнықты даму шарттарын жетілдіру экожүйелерге: яғни олардың биоәртүрлілігімен, динамикасымен, пайдалануымен, сыртқы әсерлерге тұрақтылығы және өздігінен реттелуі уақытымен тікелей байланысты. Қазақстан аумағының экологиялық аудандастыруын және олардың трансформация (фондық, әлсіз, орташа, жоғары, аса қатерлі) қауіптілік дәрежесін, оның ішінде негізгі экожүйелер тізімін, олардың ортақ жағдайын, салыстырмалы-бағалау сипаттарын және пайдалану бойынша мәліметтерді талдау нәтижелері жерді пайдалануды басқару үрдісін дамыту қажеттілігін растайды. Басқаруда метеоқызымет бекеттерінің көбеюіне сай облыстардың нақты экожүйелері бойынша бірегей экологиялық мониторинг жүйесін құруды, экожүйелердің бұзылу дәрежесін бағалау үшін ГИС форматында ғарыштық суреттерді қолдану арқылы бірнеше экологиялық карталар құрастыруды міндеттейді. Зоналық экожүйелерді ескеріп, жерге орналастырудың облыстық карталарын әзірлеу; нақты экожүйелердің биоәртүрлілігінің, жағдайы мен өнімділігінің өзгеруі бойынша мәліметтер базасын дайындау; түрлі дәрежеде бұзылған экожүйелерді, сирек экожүйелер мен түрлер ошақтарын, нақты экожүйелерді пайдаланудың жыл және мезгіл сайынғы реттеу нормативтерін әзірлеу.

Флора мен фаунаның, экожүйелердің сирек, ғаламдық маңызды, құнды ресурстық нысандарын пайдалануына шек қою; орта деградациясының қаупі бойынша ескертетін ақпаратты халыққа және табиғатты пайдаланушы кәсіпорындарға хабарлау. Сонымен қатар, бұзылған жерлерді қалпына келтіру және табиғи ортаның орнықтылық жағдайын

қамтамасыз ету бойынша және аймақтардағы экологиялық қауіпсіздік нормаларын сақтау бойынша іс-шаралар жүргізу [8].

Нақты табиғи экожүйелерді пайдалану шектері мен нормативтерін әзірлеудің биоәртүрлілікті сақтау бойынша шөлденумен күресудің ақпараттық базасы болуы керек. Ландшафт түрлері көп болғанда (мекен, территориялық бөлік, кешенді мезоэкожүйе) шектеулер негізінен пайдалану нормалары, шегі, қолдану маусымдылығы мен басқа көрсеткіштері бойынша ажыратылуы тиіс. Ол үшін қазіргі кездегі биоәртүрлілікті сақтау шаралары мен ауытқушылықты болдырмау үшін Экологиялық кодекске ерекше қорғалатын табиғи аумақтар, экологиялық апат аймақтары мәселелері бойынша өзгертулер енгізу керек [9].

Тенденцияларды талдау «Жасыл көпір» Әріптестік бағдарламасын іске асыру шеңберінде Биоәртүрлілікті сақтау бойынша жаңа Ұлттық Стратегиялар мен Іс-әрекеттер жоспарына құрама бөлігі ретінде енуі тиіс, ал ол өз кезегінде келесі нәтижелерді айқындайды:

► өндіру мен тұтынудың дәстүрлі орнықсыз үлгілерін Жасыл экономика үлгісіне ауыстыру арқылы табиғи қорларын бей-берекет пайдалануын тоқтату және қоршаған ортаны тозу үрдісін баулау;

► ұлттық, аймақтық және ғаламдық деңгейде орындалатын қоршаған ортаны қорғау және орнықты пайдалану бойынша іс-әрекеттердің жағдайы мен мәртебесін түбегейлі өзгерту;

► тек өлдер мен аймақтар үшін ғана емес, бүкіл әлемдік бірлестіктер үшін маңызды ортақ мақсаттарға жетуге жаңа деңгейде мемлекеттердің, халықаралық, қоғамдық ұйымдардың және жеке секторлардың күштерін жұмылдыру.

Мұндай тәсіл су мен қуатты тиімдірек пайдалану үшін, коррупциялық кеңдікке мейлінше қысқарта отырып таза технологиялар мен инвестициялармен алмасу үшін аймақтық кооперация мен сауда-саттықтың өзара тиімді тетіктерін қолдануға мүмкіндік береді [10].

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Орнықты даму бойынша БҰҰ Конференциясының қорытынды құжаты. «Болашақ үшін көпірлер салу». Рио-де-Жанейро, Бразилия Республикасы, 2012, 25 бет.
2. Азия-Тынық мұхит аймағындағы елдері министрлерінің VI-шы Конференциясының мәліметтері. Астана, Қазақстан Республикасы, қыркүйек 2010.
3. «Еуропа үшін қоршаған орта» министрлердің VII-ші Жалпыеуропалық конференциясының мәліметтері. Астана, Қазақстан Республикасы, қыркүйек 2011.
4. Қазақстан Республикасының 2009 жылға арналған биологиялық әртүрлілік туралы төртінші ұлттық баяндамасы//ҚР ҚОҚМ «Қоршаған ортаны қорғаудың ақпараттық-талдау орталығы» РМК. Астана, Қазақстан Республикасы, 2010.
5. «Биологиялық әртүрлілікті сақтау және баланды пайдалану бойынша Ұлттық Стратегия және Іс-әрекеттер жоспары». Көкшетау, Қазақстан Республикасы, 1999.
6. Биоәртүрлілік туралы XI-ші Тараптар Конференциясының декларациясы. Хайдарабад, Үндістан, 2012.
7. Келесі жобалар бойынша семинар мәліметтері: 2011-2020 жылдарға арналған Қазақстан Республикасының Биологиялық әртүрлілік туралы Конвенциясының Стратегиялық жоспарын орындауға қолдау көрсету үшін ұлттық деңгейде биологиялық әртүрлілікті сақтауды жоспарлау. Биологиялық әртүрлілік Ұлттық стратегиясы мен мәліметтер қоры бойынша БҰҰДБ жобасы. Алматы, Қазақстан Республикасы, желтоқсан 2012.
8. Қазақстан Республикасының 2011 жылға арналған биологиялық әртүрлілік туралы бесінші ұлттық баяндамасы // ҚР ҚОҚМ «Қоршаған ортаны қорғаудың ақпараттық-талдау орталығы» РМК. Астана, Қазақстан Республикасы, 2012, 62-72 беттер.
9. 2007 және 2010 жылдарға арналған шөлденумен күресу жөніндегі БҰҰ Конвенциясын іске асыру бойынша ұлттық баяндама. ҚР ҚОҚМ «Қоршаған ортаны қорғаудың ақпараттық-талдау орталығы» РМК. Астана, Қазақстан Республикасы, 2011.
10. «Жасыл көпір» Әріптестік Бағдарламасы. «Еуропа үшін қоршаған орта» министрлердің VII-ші Жалпыеуропалық конференциясының мәліметтері. Астана, Қазақстан Республикасы, қыркүйек 2010 және Орнықты даму бойынша БҰҰ Конференциясындағы Қазақстанның сай-ивенттер мәліметтері. Рио-де-Жанейро, Бразилия Республикасы, 2012.

Автор – Людмила Владимировна Шабанова
Орындаушы – Абзал Есләмбекұлы Жүсіпов

ФОРМИРОВАНИЕ БЛАГОПРИЯТНОЙ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ И ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ – ПРИОРИТЕТЫ «ЗЕЛЕННОЙ» ЭКОНОМИКИ

Нарастающие глобальные угрозы, связанные с изменениями климата, проблемами экологической, энергетической, водной и продовольственной безопасности, требуют новых решений и интеграции усилий современного сообщества. Эти факторы ведут к широкому распространению стрессов, росту числа заболеваний, снижению иммунного статуса и мутагенезу, стимулируют процессы миграции из экологически неблагоприятных регионов и усугубляют условия жизни бедного населения.

Обширные территории Приаралья являются зоной экологического бедствия. Интенсивное опустынивание и устойчивые необратимые процессы деградации окружающей природной среды, обусловили ухудшение условий жизни, рост заболеваемости новые социально-экономические ситуации для жителей региона.

В нашей республике вопросы правового регулирования и меры социальной защиты населения, проживающего в экологически неблагоприятных районах Приаралья, определены на законодательном уровне [1]. С учетом степени тяжести сложившейся экологической обстановки территория экологического бедствия в Приаралье включает зоны экологической катастрофы; экологического кризиса и экологического предкризисного состояния.

Это - все районы Кызылординской области и город Кызыл-Орда; Байганинский, Иргизский, Мугоджарский, Темирский, Челкарский районы Актюбинской области; Арыский, Отрарский, Сузакский, Туркестанский, Чардарьинский районы Южно-Казахстанской; Улытауский район Карагандинской области. Анализ экологического состояния этих территорий показал, что степень их опустынивания, а также деградации земель обуславливают формирование в Казахстанской части Приаралья зон экологического риска.

При этом степень деградации пастбищных угодий колеблется в пределах 17-20%, тростниковых зарослей поймы Сырдарьи 40-55%, что обуславливает значительное снижение урожайности сенокосов (с 50 до 80 ц/га). Степень экологической трансформации почв на территории Приаралья колеблется от незначительного до очень сильного изменения состояния почвенного покрова (Рис.1).

Например, в районе осушенного дна Аральского моря значительные территории превратились в песчано-солончаковую пустыню – источника выноса солей на 150-300 км на площади до 25 млн.га. Процессы деградации почв обусловили изменения состава флоры и фауны. Антропогенный пресс (агротенный, пастбищный, мелиоративный, промышленно-техногенный, линейно-техногенный, лесохозяйственный) усилил образование территорий с сильной и относительной сильной степенью нарушения ландшафтов (Рис.2).

Типы экологической трансформации обусловлены природными явлениями (водная и ветровая эрозии, осолонцевание и засоление) и антропогенными процессами (дегумификация, усиление водной и ветровой эрозии, засоление и осолонцевание; техногенные перегрузки; химические, нефтехимические и радиоактивные загрязнения).

Основными факторами потери ресурс-

РЕСПУБЛИКА КАЗАХСТАН, ЯВЛЯЯСЬ ПОЛНОПРАВНЫМ УЧАСТНИКОМ МИРОВОГО ПРОЦЕССА РАЗВИТИЯ, ПРИНЯЛА НА СЕБЯ ОБЯЗАТЕЛЬСТВА ПО ВЫПОЛНЕНИЮ ЗАДАЧ, ПОСТАВЛЕННЫХ В ПОВЕСТКЕ ДНЯ НА XXI ВЕК (РИО-ДЕ-ЖАНЕЙРО, 1992 ГОД), ДЕКЛАРАЦИЯХ САММИТА ТЫСЯЧЕЛЕТИЯ (НЬЮ-ЙОРК, 2000 ГОД) И ВСЕМИРНЫХ САММИТОВ ПО УСТОЙЧИВОМУ РАЗВИТИЮ (ЙОХАННЕСБУРГ, РИО+10, 2002ГОД; РИО-ДЕ-ЖАНЕЙРО, РИО+20, 2012ГОД). В РЕШЕНИЯХ ЭТИХ САММИТОВ ОПРЕДЕЛЕНА ЗАДАЧА ПО РАЗРАБОТКЕ ПУТЕЙ СТАБИЛИЗАЦИИ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ОБСТАНОВКИ КАК ФАКТОРОВ ОБЕСПЕЧИВАЮЩИХ ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ И УЛУЧШЕНИЕ ЗДОРОВЬЯ НАСЕЛЕНИЯ.

ного потенциала Приаралья являются превышение норм предельно-допустимых концентраций загрязняющих веществ в окружающей среде (атмосфера, вода, почва) в размерах, угрожающих жизни населения. Разрушение экосистем и потеря ими способности к самовосстановлению; катастрофическое обмеление водных объектов, превышающие вековые колебания; сокращение количественного видового состава экосистем/биоразнообразия и падение их продуктивности. Все это обуславливает устойчивый рост специфики заболеваемости населения и смертности, которые имеют причинную связь с экологическим состоянием территорий и определяют вынужденную миграцию по экологическим причинам [2].

Анализ причинно-следственных связей роста количества заболеваний и ухудшения состояния окружающей среды показал, что у населения, проживающего в зоне экологического бедствия Приаралья, наблюдается увеличение основных социально-значимых, в том числе хронических заболеваний на фоне усиления природных и антропогенных факторов экологического риска.

При этом одним из важнейших факторов риска является ухудшение эпидемиологического состояния территорий, низкая обеспеченность качественной питьевой водой, что находит отражение в повышении уровня инфекционных заболеваний. Среди инфекционных заболеваний преобладают сальмонеллезные инфекции, дизентерия, бактериальные кишечные инфекции, энтериты, бактериальные пищевые отравления, вирусные гепатиты (Рис.3).

Картирование районов Приаралья на содержание в окружающей среде экотоксикантов показывает значительное превышение предельно допустимых норм ионов тяжелых металлов, биогенных и органических веществ в пойме реки Сырдарьи, а также тяжелых металлов, например цинка.

Это обуславливает высокое содержание экотоксикантов в крови, которые поступают в организм с пищей и водой, в том числе за предыдущие годы. Питьевая вода в сельских населенных пунктах по бактериологическому загрязнению от 80 до 100% случаев не соответствует ГОСТ - «Вода питьевая». Наличие в окружающей среде экотоксикантов значительно увеличивают риск возникновения у населения заболеваний дыхательных путей, сердечнососудистой системы, органов пищеварения (Рис.4).

Большое значение для оздоровления населения имеют социальные факторы, характеризующие условия жизни в регионе. Высокий уровень безработицы; низкий доход, который не обеспечивает хорошее качество жизни населения (калорийное питание, чистая вода, достойное жилье).

Низкий уровень социально-экономического развития районов Приаралья является дополнительным плюром, усиливающим факторы риска для возникновения социально-значимых заболеваний. Дефицит витаминов «В» и «Е» наблюдается у 77-85% детей грудного возраста, почти у всех беременных женщин отмечается железодефицитная анемия; 40% женщин-матерей имеют выраженный недостаток массы тела; распространенность рахита среди детей в 2,0-2,5 раза выше, чем в других регионах. Эколого-экономическое неблаго-

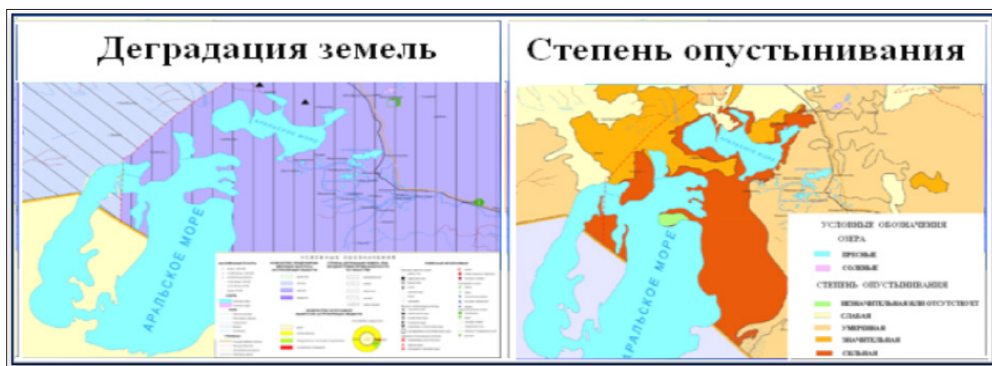
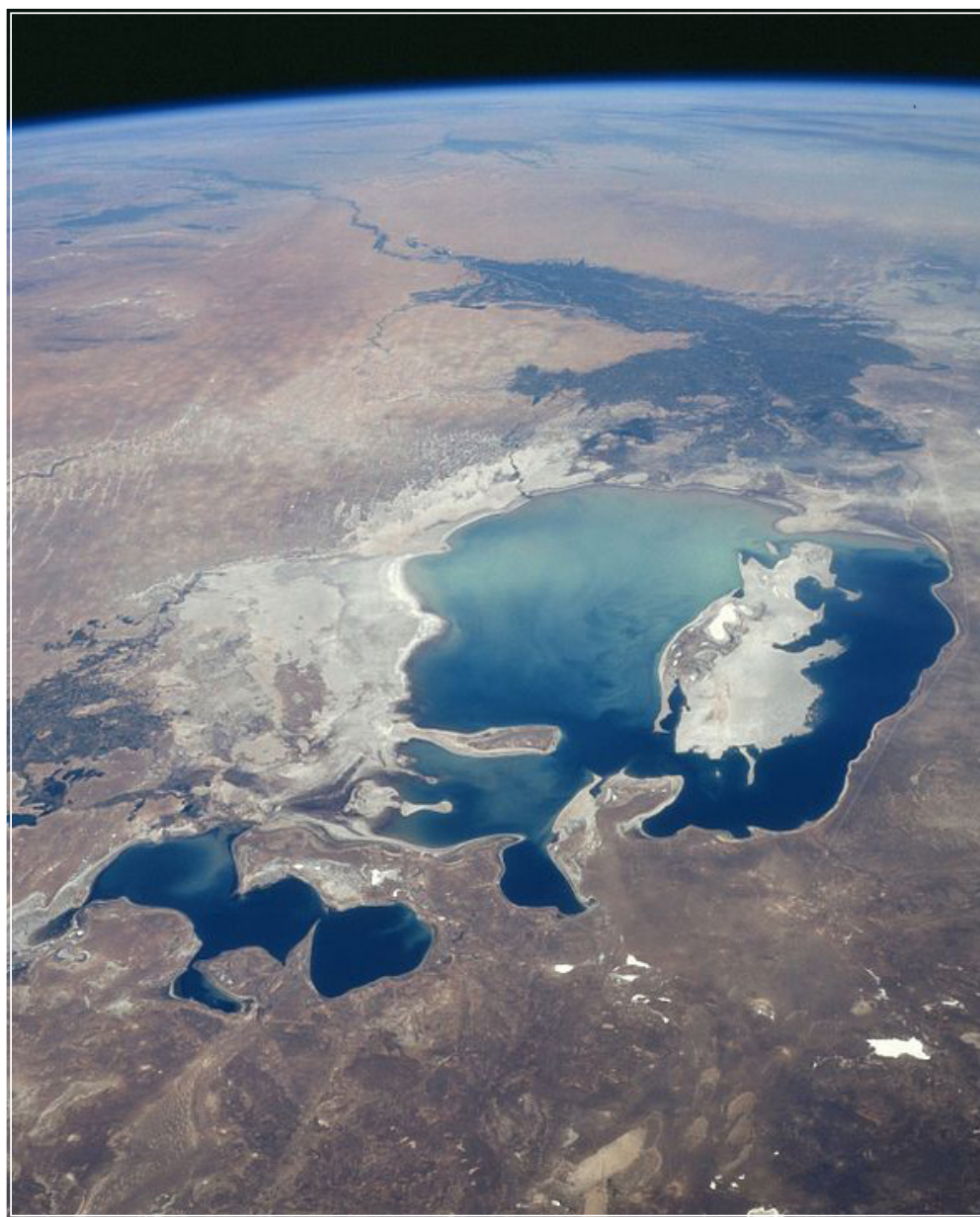

Рис.1 – Трансформация ресурсного потенциала Приаралья

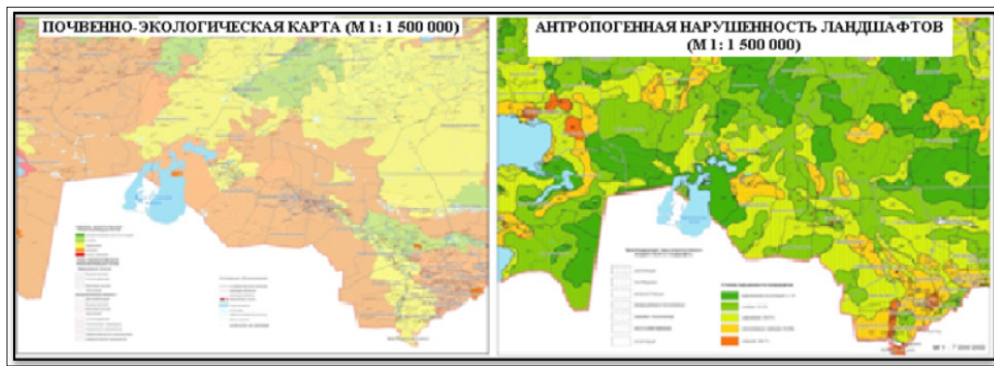

Рис.2 – Экологическая трансформация территории Приаралья

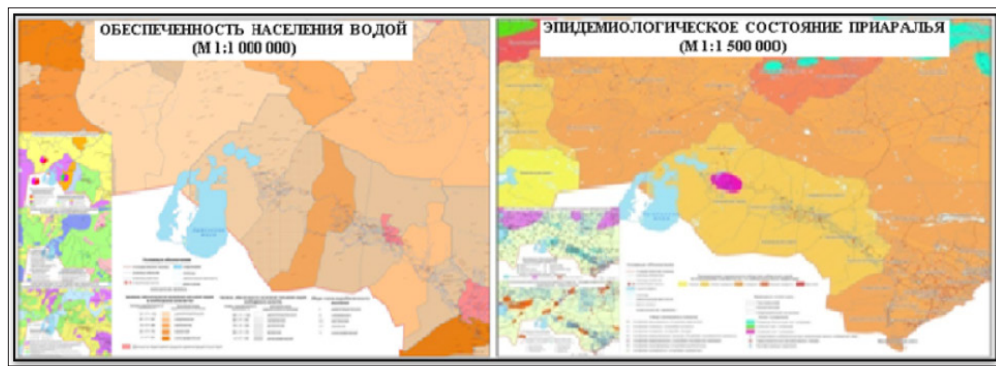

Рис.3 – Эпидемиологическое состояние Приаралья

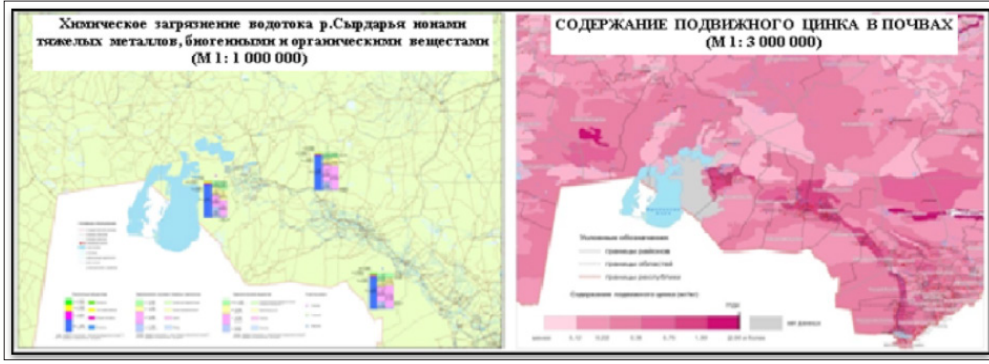

Рис.4 - Содержание экотоксикантов в окружающей среде Приаралья

получение региона находит отражение в значительной миграции лиц трудоспособного возраста и соответственно рост показателей, характеризующих старение населения [2].

Выявлены доминантные группы заболеваний, которые зависят от одного и того же фактора внешней среды. Среди них кишечные инфекции, заболевания органов пищеварения и пищеварительного тракта, железодефицитная анемия, (Рис.5).

Анализ социально-значимых заболеваний показал также, что для жителей региона наиболее характерны онкологические, наркологические и психические заболевания; ревматизм; системная красная волчанка; локализованные болезни соединительной ткани; заболевания нервной системы и мышц; эпилепсия; псориаз; экзема; диабет; детский церебральный паралич; бронхиальная астма и др. (Рис.6).

Широко распространены также заболевания, представляющие опасность для окружающих (туберкулез; венерические заболевания; СПИД; чума; холера; лихорадка, брюшной тиф; сибирская язва; малярия; лепра; дифтерия; коклюш; корь; гепатиты; менингит; бруцеллез и др.).

В настоящее время принимаются меры по восстановлению природного потенциала Приаралья и оздоровлению населения в рамках реализации Стратегии «Казахстан-2050» и других программных документов республики [3].

Основными приоритетными направлениями стратегических программ являются обеспечение доступа населения к качественной питьевой воде, через санитарно-техническое обустройство населенных пунктов; обеспечение качественной очистки питьевой воды; повышение культуры потребления; улучшение качества пищи. Развитие экономической инфраструктуры и обеспечение роста занятости, здравоохранения, а также реализация эффективных профилактических и оздоровительных программ, повышающих уровень медико-экологической защищенности населения; улучшение эпидемиологической обстановки.

Применение ГИС-технологий позволило определить масштабы деградации земель, трансформации ландшафтов, степень потери ресурсного потенциала; площади распространения экотоксикантов в окружающей среде. На основе экологического картирования (серии цифровых карт) определены территории распространения злокачественных новообразований и других социально-значимых заболеваний (по районам); частота и динамика врожденных пороков под влиянием факторов окружающей среды. Разработан алгоритм экологического скрининга состояния здоровья матери и ребенка, а также степени напряженности медико-экологической ситуации с использованием международных критериев оценки по показателям загрязнения объектов окружающей среды и изменений здоровья населения; удовлетворительная; относительно напряжённая; существенно напряжённая; критическая и катастрофическая.

В таблице представлены критерии оценки по показателям загрязнения объектов окружающей среды и изменений здоровья населения (Табл.-1)

Данный комплексный подход позволяет принимать управленческие решения по улучшению экологической ситуации, оздоровлению населения и развитию экономики на конкретных территориях на уровне физических лиц, исполнительных органов, бизнес-структур. Например, цифровые карты эпидемиологического состояния, загрязнения экотоксикантами и наличия данных по специфике заболеваний позволяют разработать безопасные туристические маршруты. Дают возможность местным исполнительным органам выработать оптимальные схемы допустимых пределов изъятия ресурсов, выявить резервные территории для производства качественной сельско-хозяйственной продукции (растениеводство, животноводство); ведомствам здравоохранения разработать схемы по снижению риска возникновения эпидемий, профилактике и оздоровлению населения. Бизнес структурам организовывать производство и переработку пищевой, фармацевтической и иной продукции в соответствии и с учетом санитарно-технических требований.

В этом плане, разработанные нами подходы по определению групп риска с выявлением доминирующих социально-значимых заболеваний и масштабов их распространения в зависимости от экологической, социальной и экономической ситуации в регионе, дают возможность провести корреляционный анализ их причинно-следственных связей для разработки системы устойчивого улучшения качества жизни в районах Приаралья. Как перспективного региона для развития «зеленой экономики».

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Постановление Правительства Республики Казахстан от 30 марта 2000 года №468 «Об утверждении перечня социально значимых заболеваний и заболеваний, представляющих опасность для окружающих».
2. Отчёт по программе 003 «Научные исследования в области охраны окружающей среды» за три этапа по теме: «Выявление причинно-следственных связей населения, проживающего в зоне экологического бедствия Приаралья» // РГП «Информационно-аналитический центр охраны окружающей среды» МООС РК. Астана, Республика Казахстан, 2008-2010.
3. Программа действий по оказанию помощи странам бассейна Аральского моря на период 2011-2015 годы (ПБАМ-3); отраслевая Программа «Ак булак» на 2011-2020 годы; отраслевая Программа «Жасыл даму на 2010-2014 годы».

*Автор - Людмила Владимировна Шабанова
Соисполнитель - Абзал Еслямбекович Джусупов*

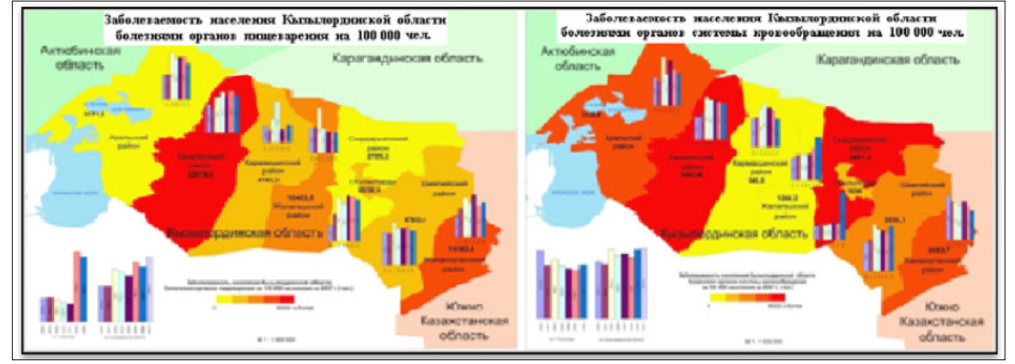

Рис.5 - Динамика заболеваний органов пищеварения и кровообращения

ТАБЛИЦА 1 - КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ ПО ПОКАЗАТЕЛЯМ ЗАГРЯЗНЕНИЯ ОБЪЕКТОВ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ И ИЗМЕНЕНИЯ

1. Показатели и критерии опасности химического загрязнения среды обитания населения
1.1. Атмосферный воздух
1.1.1. Количество выбросов в атмосферный воздух:
▶ % к областному уровню
▶ % наличия веществ 1-2 класса опасности (при p > 10)
Оценка (баллы)
1.1.2. Уровень загрязнения атмосферного воздуха:
▶ критерии ИЗА
кратность превышения ПДК приоритетных по опасности вредных химических веществ
Оценка (баллы)
1.2. Количество выбросов в водоемы - % к областному уровню
Оценка (баллы)
1.2.2. Уровень химического загрязнения воды:
▶ кратность превышения ПДК приоритетных по опасности вредных химических веществ
▶ значение ИЗВ
▶ значение ПХЗ для веществ 1-2 класса опасности
▶ значение ПХЗ для веществ 3-4 класса опасности
▶ БПК 5 (мг/л)
▶ растворенный кислород (мг/л)
Оценка (баллы)
1.3.1. Уровень загрязнения тяжелыми металлами:
▶ величина суммарного показателя Zc
Оценка (баллы)
1.3.2. Уровень загрязнения химическими веществами техногенного происхождения:
▶ кратность превышения ПДК веществ 1-2 класса опасности
▶ то же в отношении веществ 3-4 класса опасности
▶ отношение концентрации к фону (или контролю) при отсутствии ПДК
Оценка (баллы)
1.3.3. Территориальная суммарная нагрузка пестицидами (кг/га сельхозугодий)
Оценка (баллы)

Продолжение Таблицы 1

Общая сумма баллов по оценке вредных факторов среды обитания населения
2.1.1. Смертность (увеличение в число раз, с учетом структуры):
▶ общая
▶ детская 0-14 лет
▶ младенческая 0-1
▶ перинатальная
Оценка (баллы)
2.1.2. Средняя продолжительность жизни. Отставание от аналогичных показателей территориях, соответствующем возрасту среди:
▶ мужчин
а) при рождении
б) в возрасте 15 лет
в) в возрасте 35 лет
г) в возрасте 65 лет
▶ женщин
а) при рождении
б) в возрасте 15 лет
в) в возрасте 35 лет
г) в возрасте 65 лет
Оценка (баллы)
2.2. Заболеваемость и распространенность (кратность увеличения):
▶ общая
▶ детская
▶ по отдельным классам и нозологическим формам экологически обусловленных болезней
Оценка (баллы)
2.3. Медико-генетические и иммунологические показатели (увеличение в число раз):
▶ частота врожденных пороков развития
▶ число (доля) детей с отклонениями в физическом развитии
▶ генетические нарушения в клетках человека (хромосомные aberrации, разрывы ДНК и др.)
Нарушения репродуктивной функции женщин (осложнения беременности и родов)
▶ изменения иммунного(увеличение доли людей с выраженными сдвигами в иммунограмме) (в %)
Оценка (баллы)
2.4.1. Превышение содержания токсических химических веществ в биосубстратах человека (кровь, моча, слюна, волосы, ногти, зубы, плацента, грудное молоко)
Оценка (баллы)
Общая сумма баллов по оценке показателей изменения здоровья населения.

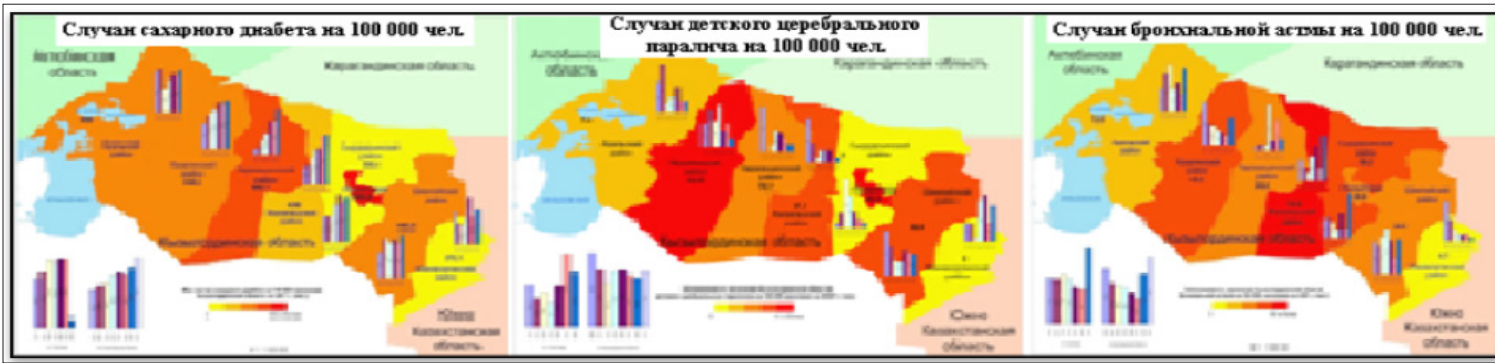

Рис.6 - Динамика социально-значимых заболеваний населения

ОНЛАЙН ВИДЕОКОНФЕРЕНЦИЯ «ИТОГИ ПЯТОЙ КОНФЕРЕНЦИИ СТОРОН ОРХУССКОЙ КОНВЕНЦИИ» «ДОКЛАД О ТРАНСГРАНИЧНОМ ВОЗДЕЙСТВИИ ПРОМЫШЛЕННЫХ АВАРИЙ»

ОНЛАЙН ВИДЕОКОНФЕРЕНЦИЯ БЫЛА ПРОВЕДЕНА 17.07.2014 ГОДА, НА БАЗЕ РГП «ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКИЙ ЦЕНТР ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ» МОСВР РК НА ПЛОЩАДКЕ ВИРТУАЛЬНОГО ПРОЕКТА «G-GLOBAL».

На видеоконференции участвовали представители Орхусских центров Казахстана, Галиакпар Ж. - старший ассистент отдела экономики и экологии Центра ОБСЕ в Астане, Чернышов О.В. – депутат областного маслихата ВКО, Мирошниченко А.Н. – независимый эксперт, Базарбек Б.Ж. - преподаватель экологического и земельного права Казахского гуманитарно-юридического университета.

НА ВИДЕОКОНФЕРЕНЦИИ ОБСУЖДАЛИСЬ ВОПРОСЫ:

► Об итогах пятой конференции сторон Орхусской конвенции.

► Обсуждение проекта доклада о трансграничном воздействии промышленных аварий.

ЗАЧИТАНЫ СЛЕДУЮЩИЕ ДОКЛАДЫ:

► Итоги пятой сессии Совещания Сторон Конвенции о доступ к информации, участия общественности в процессе принятия решений и доступе к правосудию по вопросам, касающимся окружающей среды;

► Возражение Казахстана на решение 9 L «О несоблюдении Казахстаном обязательств Орхусской конвенции»;

► Повышение уровня информированности об Орхусской конвенции по итогам пятой конференции сторон;

► Возможности для участия общественности Казахстана в осуществлении Конвенции ЕЭК ООН о трансграничном воздействии промышленных аварий;

► Обсуждение проекта доклада о трансграничном воздействии промышленных аварий;

► Средства осуществления Орхусской конвенции.

ОНЛАЙН ВИДЕОКОНФЕРЕНЦИЯ ЗАКОНОПРОЕКТ «О ВНЕСЕНИИ ИЗМЕНЕНИЙ И ДОПОЛНЕНИЙ В НЕКОТОРЫЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬНЫЕ АКТЫ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН ПО ЭКОЛОГИЧЕСКИМ ВОПРОСАМ»

ОНЛАЙН ВИДЕОКОНФЕРЕНЦИЯ БЫЛА ПРОВЕДЕНА 21.08.2014 ГОДА, НА БАЗЕ РГП «ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКИЙ ЦЕНТР ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ» МОСВР РК НА ПЛОЩАДКЕ ВИРТУАЛЬНОГО ПРОЕКТА «G-GLOBAL».

На видеоконференции участвовали представители Орхусских центров Казахстана, Галиакпар Ж. - старший ассистент отдела экономики и экологии Центра ОБСЕ в Астане, Панкова Алена Алексеевна – Карагандинский Экологи-

ческий музей, Шотанов Е.И. – Генеральный директор АО «Евразийский центр воды».

НА ВИДЕОКОНФЕРЕНЦИИ ОБСУЖДАЛСЯ: Законопроект «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по экологическим вопросам».

ЗАЧИТАНЫ СЛЕДУЮЩИЕ ДОКЛАДЫ:

► Знакомление с Законопроектом «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по экологическим вопросам»;

► Отражение положений Орхусской конвенции в законодательных актах РК по экологическим вопросам.

ПО ИТОГАМ ОБСУЖДЕНИЯ:

► Представлены предложения по внесению изменений и дополнений в статьи 14, 57, 163, 166-1 Экологического кодекса с учетом Положений Орхусской конвенции.

► Предложения по процедуре общественных слушаний:

- предусмотреть поэтапные слушания (предварительный и основной);

- включать в программы общественных слушаний просветительские, информационные и обучающие курсы для представителей общественности, в рамках тематики обсуждаемого проекта.

ОРГАНИЗАЦИЯМ И ПРЕДПРИЯТИЯМ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

МИНИСТЕРСТВО ЭНЕРГЕТИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН НА БАЗЕ ЦЕНТРА ПЕРЕПОДГОТОВКИ И ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ В ОБЛАСТИ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ И ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ ПРИ РГП «ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКИЙ ЦЕНТР ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ» ПРОВОДИТ В Г. АСТАНА ОБУЧАЮЩИЕ КУРСЫ ДЛЯ СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ:

Законодательные аспекты в «Зеленой» экономике	с 22 по 24 сентября 2014 года
«Экологический аудит»	с 25 по 26 сентября 2014 года

В программе курса «Законодательные аспекты в «Зеленой» экономике» рассматриваются основные тематические направления: Концепция по переходу к «Зеленой экономике». Основные подходы по переходу к «зеленой экономике». Энергосбережение и повышение энергоэффективности. Модернизация экономики с использованием наиболее эффективных технологий. План мероприятий по реализации Концепции по переходу РК к «зеленой экономике» на 2013-2020гг. Законы РК в реализацию природоохранных конвенций по химическим загрязнениям (Киото, Базель, Стокгольм, Роттердам). Эффективное использование природных ресурсов, приоритеты «зеленой» экономики.

В программе курсов «Экологический аудит» рассматриваются основные тематические направления: международные стандарты в области охраны окружающей среды примеры их применения на практике. Экологическое управление и менеджмент. Аудит опасных химических веществ и пестицидов, способы утилизации.

На основании результатов итоговой оценки знаний слушателю выдается квалификационное свидетельство ведомственного образца за подписью Вице-министра энергетики.

Участники курсов обеспечиваются следующим раздаточным материалом: «Экологический кодекс Республики Казахстан» последние изменения и дополнения, правовая база в области охраны окружающей среды «Eco-info» на электронном носителе (CD-диск, более 700 документов).

СТОИМОСТЬ ОДНОГО КУРСА ДЛЯ УЧАСТНИКА ОБУЧЕНИЯ ОПРЕДЕЛЯЕТСЯ ПО 4 КАТЕГОРИЯМ И СОСТАВЛЯЕТ ДЛЯ:

- 1) предприятий - природопользователей – 90 000 тенге, в том числе НДС;
- 2) государственных учреждений – 60 000 тенге, в том числе НДС;
- 3) подведомственных организаций Министерства энергетики – результатами конкурса или на договорной основе;
- 4) Для представителей НПО, СМИ и преподавателям ВУЗов – в рамках Орхусской конвенции обучение на бесплатной основе.

При подаче коллективной заявки предусматривается скидка: от 5-ти до 10-ти человек – скидка до 10 %, от 10-ти и выше – скидка до 15 %.

Заявки принимаются не позже чем за 3 дня до начала курса на основании регистрационной формы, которую можно скопировать на сайтах: www.iacoos.kz, www.ecokomitet.kz.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЙЫМДАРЫ МЕН КӘСІПОРЫНДАРЫНА

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭНЕРГЕТИКА МИНИСТРЛІГІ «ҚОРШАҒАН ОРТАНЫ ҚОРҒАУДЫҢ АҚПАРАТТЫҚ-ТАЛДАУ ОРТАЛЫҒЫ» РМҚ ЖАНЫНДАҒЫ ҚОРШАҒАН ОРТАНЫ ҚОРҒАУ ЖӘНЕ ТАБИҒАТТЫ ПАЙДАЛАНУ САЛАСЫНДАҒЫ ҚАЙТА ДАЯРЛАУ ЖӘНЕ БІЛІКТІЛІКТІ АРТТЫРУ ОРТАЛЫҒЫ БАЗАСЫНДА ТАБИҒАТТЫ ПАЙДАЛАНУШЫ КӘСІПОРЫНДАРЫНЫҢ МАМАНДАРЫ ҮШІН АСТАНА ҚАЛАСЫНДА КЕЛЕСІ ТАҚЫРЫПТАР БОЙЫНША КУРСТАР ӨТКІЗЕДІ:

«Жасыл экономика» жөніндегі заңнамалық аспектілер»	2014 жыл 22 - 24 қыркүйек
«Экологиялық аудит»	2014 жыл 25 - 26 қыркүйек

«Жасыл экономика» жөніндегі заңнамалық аспектілер» курсының бағдарламасында келесі негізгі тақырыптық бағыттар қарастырылады: «Жасыл экономикаға» көшу жөніндегі тұжырымдама. «Жасыл экономикаға» көшу жөніндегі негізгі тәсілдер. Энергия үнемдеу және энергия тиімділігін арттыру. Ең тиімді технологияларды пайдалану арқылы экономиканы жаңғырту. ҚР «жасыл экономикаға» көшуі жөніндегі тұжырымдаманы іске асырудың 2013-2020 жылдарға арналған іс-шаралар жоспары. Химиялық ластанушы табиғатты қорғау конвенцияларын іске асыру жөніндегі ҚР заңдары (Киото, Базель, Стокгольм, Роттердам). Табиғат ресурстарын экотиімді пайдалану, «жасыл» экономиканың басымдылығы.

«Экологический аудит» курстары бағдарламасында негізгі тақырыптық бағыттар қарастырылады: қоршаған ортаны қорғау саласындағы халықаралық стандарттар, оны тәжірибе жүзінде қолдану мысалдары. Қауіпті химиялық заттар мен пестицидтер аудиті, оларды пайдаға асыру тәсілдері. Экологиялық басқару мен менеджмент.

Білімдерді қорытынды бағалау нәтижелері негізінде тыңдаушыға Энергетика вице-министрінің қолымен ведомствалық үлгідегі куәлік беріледі.

Курсқа қатысушылар келесі үлестіру материалдарымен қамтылады: «Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі» соңғы өзгертулер және толықтырулармен қоса, электронды жеткізудегі «Eco-info» (CD-диск және 700 астам құжаттар) қоршаған ортаны қорғау саласының электронды базасы.

ОҚЫТУДЫҢ БІР КУРСЫНЫҢ ҚҰНЫ 4 САНАТ БОЙЫНША АНЫҚТАЛЫП, ТӨМЕНДЕГІДЕЙ БОЛАДЫ:

- 1) табиғатты пайдаланушы кәсіпорындар үшін – 90 000 теңге, соның ішінде ҚҚС;
- 2) мемлекеттік мекемелер үшін – 60 000 теңге, соның ішінде ҚҚС;
- 3) Қоршаған орта және су ресурстары министрлігінің ведомствалық ұйымдары үшін – конкурс нәтижелері немесе шарт негізінде;
- 4) ҰЕҰ, БАҚ өкілдері мен ЖОО оқытушылары үшін – Орхус конвенциясы шеңберінде тегін оқытылады.

Ұжымдық өтінім беру кезінде жеңілдіктер қарастырылған: 5-тен 10 адамға дейін – 10 % дейін жеңілдік, 10-нан жоғары –15 % дейін жеңілдік.

Өтінімдер тіркеу нысаны негізінде курстың басталуына 3 күн қалғанға дейін қабылданады. Тіркеу нысанын www.iacoos.kz, www.ecokomitet.kz сайттарынан жүктеп алуға болады